

200 000 dør hvert år

For ti år siden besøkte de to norske frilansjournalistene Gunnar Kopperud og Rune Eraker Zambia for å rapportere om aids-epidemien. Ved årsskiftet besøkte de landet på ny – med samme oppdrag. De møtte en aids-situasjon i dramatisk forverring.

Side 12-14



bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 2 · 2000

**Ny rapport
kritiserer
FN i
Kosovo**

Side 4

**300.000
internert
i Burundi**

Side 9

**Bistands-
bransjen
slakter
pressen**

Side 8

**Bistands-
aktuelt
på nett!**

Side 8

**Kø, kaos
og krise i
Zimbabwe**

Side 10-11

**Norsk-
støttet
tanz-rock**



Side 24

Misjonærmøte på



Madagaskar

Slik ser det ut når Det Norske Misjonsselskap samler sine Madagaskar-misjonærer.

FAKSIMILE: MISJONSTIDENDE, NR. 6/1999

Misjonærer på statslønn

Rekordsum til misjonen: 120 mill. kroner i år 2000

■ 15 norske misjonsorganisasjoner får i år til sammen 120 millioner av skattebetalernes kroner for å drive bistand. Det betyr at støtten er nær fordoblet siden midten av 90-tallet. Men misjonsorganisasjonene er ikke fornøyd, og krever en enda større del av potten. – Vi er blitt flinkere, og opp-

fyller alle krav, sier generalsekretær Nils Chr. Faarlund i Norsk Misjonsråds bistandsnemnd.

■ Men er misjonærenes bistandsfaglige kompetanse god nok? En rapport fra desember 1998 fastslo at nye misjonærer kan lite eller ingenting om bistand før de

reiser ut. De største misjonsorganisasjonene tar nå affære og gir alle nye misjonærer et seks-ukers lynkurs i diakoni og bistand.

■ Human-Etisk Forbund er skeptisk til at misjonsorganisasjonene får statlig støtte, og tviler på at de klarer å skille mellom evangelisering og

bistandsarbeid. – Det er ikke noe problem å skille disse arbeidsoppgavene, fastslår misjonsorganisasjonene selv.

■ Til sammen er 780 norske misjonærer sendt ut til 89 land for å spre Jesu' ord – de fleste i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Side 6-7

Annerledeslandet Cuba

AV HALLE JØRN HANSSEN

DEBATT

NORSK FOLKEHJELP har siden 1980-tallet, i samarbeid med lokale partnere, gjennomført utviklingsprosjekter for omlag 250 mill. kr. i land i Sentral-Amerika. Målgruppen har for det meste vært meget fattige mennesker. Vårt arbeid omfatter Nicaragua, El Salvador, Honduras, Guatemala, Belize og siden 1993, Cuba.

Jeg har nylig gjennomført en tre ukes lang reise til disse landene. Jeg har møtt ledere for indianerne i Guatemala, kvinner, bønder, arbeidere, politikere, minoritetsfolk, kirkeledere og kulturarbeidere i hele området.

Budskapene og inntrykkene er mange. Samtidig er det flere år siden jeg sist reiste i de samme land, slik at det gir mulighet for å sammenligne. Hvordan var det f.eks. i 1992 og hvordan er det i år 2000?

I GUATEMALA er det en slående og stor forskjell. Nå er det fred. For 8 år siden hadde vi ennå et meget brutalt regime som undertrykket, torturerte og slaktet sine borgere. I El Salvador hadde i 1992 krigshandlingene nettopp stanset etter et folkelig opprør mot tyranniet som kastet landet ut i en 13 år lang frigjøringskamp. Krigen krevte ti-tusener av liv og ødela store deler av landet.

Også i El Salvador er det fred i dag, og både i El Salvador og i Guatemala opplever jeg at folk flest er veldig lettet over at krigen og undertrykkelsen er slutt. I begge land konkretiseres drømmer og håp om en bedre framtid for det store flertall som er meget fattige. I El Salvador har frigjøringsfronten en realistisk mulighet til å bli det største parti i Nasjonalforsamlingen ved valget i mars.

I Nicaragua hadde vi frigjøringskamp i 1970-åra, diktaturets fall i 1979 og sandinistene, frigjøringsfronten ved makten i 1980-åra. Det var et ti-år med drømmer og håp for folket i Nicaragua. Men så mye gikk galt, og motkreftene ble for sterke. I dag har landet et ytterliggående høyregime som ikke bryr seg det minste om landets store og voksende flertall av meget fattige mennesker. Elitens maktmisbruk er brutalt, og min gamle helt, sandinistenes karismatiske leder Daniel Ortega, har falt politisk og moralsk til et nivå jeg aldri ville ha trodd var mulig. I dag er han høyrekreftenes lakei og støttespiller og en stor hindring for demokratisk og sosial utvikling i Nicaragua.

CUBA ER ANNERLEDES i det meste. Landet har hatt fred i over 40 år, men i nesten like lang tid har det også vært utsatt for en brutal boikott fra USA. Regimet er kommunistisk på kubansk måte. Det politiske system er til dels lukket og i flere sammenhenger autoritært. Men det har gitt det store flertall av kubanere en mye bedre hverdag enn den de hadde under Batistas diktatur. Det



På Cuba er det gratis skolegang for alle.

FOTO: TRYGVE BØLSTAD

debatt

kan derfor være interessant å sammenligne menneskerettighetssituasjonen på Cuba med den man finner i nabolandene Guatemala, El Salvador og Nicaragua.

Når det gjelder retten til utdanning, så går alle barn på skole på Cuba. Landet har samtidig den høyeste prosent av folk med akademisk utdanning av alle utviklingsland. Universitetsinstitusjonene er velutviklet, men hemmet av mangel på ressurser m.a. som følge av den amerikanske boikotten. Forskningsfriheten er begrenset på Cuba, men samtidig skjer det mye spennende også på forskningsfronten. I Guatemala og El Salvador er omtrent halvparten av barna uten skolegang. Selv om det i teorien er forskningsfrihet så sliter de akademiske institusjonene med både arven fra militærdiktaturet og mangelsen på ressurser.

I Nicaragua gjennomførte sandinistene en stor alfabetiseringskampanje i 1980-åra og et meget stort flertall av folket lærte å lese og skrive, nesten alle barn gikk på skole. I dag er flertallet av Nicaraguas fattige familier uten skole for sine barn, og analfabetismen har nå passert 30% og øker raskt, mens de akademiske institusjoner er i forfall.

Cuba har en lege for hver 300 innbyggere. Helsetilbudet til alle borgere er helt enestående i utviklingsland, og til dels bedre for folk flest enn det man finner i mange mer utviklede land. Hvert naboombud har f.eks. sin lege og helsesøster. Det er gode spesialister og sykehus tilgjengelig, uten betaling, for alle som trenger det. I Nicaraguas distrikter er legemangelen meget stor, og det er maks 1 lege tilgjengelig for hver 9000 innbyggere. Alle tjenester er privatisert slik at de i praksis blir utilgjengelig for det store flertall av fattige, dvs mer enn halvparten av befolkningen. En lignende, men ikke så grotesk situasjon finner man i El Salvador og Guatemala.

På Cuba er barnedødeligheten på ca. 6 pr. tusen, i Norge på 5, i USA på 10 mens den for Nicaragua, El Salvador og Guatemala ligger på mellom 30 og 40.

På Cuba har et stort og stadig voksende flertall av folket adgang til rent vann. Det motsatte er tilfelle i de andre land.

Trygghet i hverdagen mht overfall og vold er radikalt bedre på

Cuba enn i de andre landene. Havana er en av verdens tryggeste storbyer, San Salvador, Guatemala City og Managua kan være livsfarlige en sen kveld.

Det er religionsfrihet i alle de nevnte land. Når det gjelder kunst og kultur er kanskje frihetsgraden i teorien noe bedre i de andre land, men i praksis investerer Cubas myndigheter i fine kvalitative kunst og kulturytringer som konserter, teater og utstillinger som er tilgjengelig for de mange. En lignende aktiv kulturpolitikk finner man ikke i de andre landene. Forsamlingsfriheten er i teorien større i El Salvador, Guatemala og Nicaragua enn på Cuba, men i praksis neppe. Det samme gjelder for organisasjonsfriheten. På Cuba er alle arbeidstakere organisert i fagforbund innenfor Cubas LO. I Nicaragua er 5% av arbeidstakerne organisert og både myndigheter og arbeidsgivere gjør sitt ytterste for å hindre alle forsøk på fagorganisering.

YTRINGSFRIHETEN er Cubas desidert svakeste punkt. Her er det meningsmessig ensretting og selvsensuren er velutviklet. For meg er Cubas politikk på dette området ikke bare ubegripelig, men helt sikkert til skade både for parti og samfunn.

Nicaragua har kvalitetsaviser som La Prensa, og lignende aviser finner vi i de andre landene. Men for alle som er fattige og må overleve på mindre enn 7 kr. dagen, og som ikke kan lese og skrive, så blir ytringsfriheten i praksis av mindre verdi. Alle som har råd til å reise utenlands i El Salvador, Guatemala og Nicaragua kan gjøre det. På Cuba er det tungvint å få tillatelse til å reise.

Men om jeg var et alminnelig menneske med brukbar utdanning og evner, men uten de store ambisjoner i livet, mer opptatt av tryggheten i hverdagen enn av muligheten til å gjøre de store sprang i liv og arbeid, ja da ville jeg i valget mellom de nevnte land, velge Cuba.

Ser vi på helhetsinnholdet i FNs menneskerettighetserklæring om de sosiale, økonomiske, kulturelle, religiøse og politiske retter, så vinner Cuba i sammenligningen med alle land i Karibien og Sentral-Amerika for alle andre områder enn det som gjelder ytrings-, forsamlings- og organisasjonsfrihet. Samtidig er Cuba et mer humant og mildere samfunn enn alt annet man finner i området.

(Innlegget er forkortet, red.)



Cuba er et mer humant og mildere samfunn enn alt annet man ellers finner i området.



Halle Jørn Hanssen er generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

Bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form.

Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

bistands
aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 2/00 – 3. årgang

Ansvarlig redaktør:
Raymond Johansen

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:
Arve Norheim

Journalister:
Camilla Solheim
camilla.solheim@norad.no
Odd Iglebæk
oddigle@online.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

Fax:
22 24 20 66

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #2193

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
c/o Norsk Fredskorpssamband
Drift A/S, boks 6747
St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Telefon: 22 99 46 00.
Fax: 22 99 46 01.
E-post: kari.svisdahl@fks.no

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgever:



NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Mandag 28. februar 2000

MÅNEDENS SITAT:

«NORAD er en irriterende institusjon. ...med skråsikker selvrettferdighet presenterer den seg i det offentlige rom.»

Anne Hege Simonsen,
redaktør i Ny Tid, februar 2000.

Miljøkrise og utviklingsdebatt

LEDER

Etter nok en mild vinter i sør og massivt snøfall i nord har klimadebatten skutt fart i Norge. Den pågående gasskraftdiskusjonen bidrar også med sitt. Samtidig leser vi stadig oftere om voldsomme vær fenomener - orkaner, flom og ekstrem tørke. De mange naturkatastrofene er neppe bare tilfeldige svingninger. Ofte er det de aller fattigste som blir hardest rammet.

I 1998 så vi Mitch sine herjinger i Mellom-Amerika, som mange mener satte Nicaragua flere tiår tilbake. De siste ukene har flom og sykkloner preget nyhetssendingene fra Mosambik. Tusenvis er hjemløse, infrastruktur er ødelagt, det er fare for epidemier. Et hardt prøvet folk må gjennom mange harde tak for å rette på de ufattelige skadene. Nødhjelp fra FN og andre vil bøte på noen av skadene - en stund.

Det internasjonale samfunn må stadig oftere «trå» til med katastrofehjelp. Heldigvis stilles det få spørsmål ved riktigheten av å gi den slags støtte. Det skulle for øvrig bare mangle.

Da er det langt verre å få til en reell debatt om menneskets påvirkning av klimaet på jorden og hvilke tiltak som må iverksettes for å hindre en ytterligere global oppvarming. Enigheten om at noe må gjøres er stor, men verdenssamfunnets evne til å ta beslutninger og handle ut fra en «føre var»-tankegang er tilsvarende liten. Selv om det er vårt eget og kommende generasjoners liv det dreier seg om, er engasjementet blant folk flest begrenset - kanskje som følge av at debatten ofte kan virke unødvendig teknisk og akademisk. Her er miljø- og bistandsdebatten for øvrig i samme båt.

Men kanskje ser vi igjen konturene av en ny miljødebatt? La oss håpe at det vil føre til at også utviklingsspørsmål igjen vil settes på dagsorden. Det er en utfordring at flest mulig deltar, men da må ikke ekspertene kvele debatten med sin ubegripelige tilnærming.

Innenfor bistanden har vi også vår egen retorikk som kan virke ganske lammende på debatten. De store konseptene og de mange fremmedordene fører ofte til en unødvendig avstand, da er det lettere å forholde seg til katastrofene i tv-ruta. Dette er en utfordring for alle som er engasjert i miljøvern og bistand, gjør budskapet begripelig - og ikke moraliser!

RJ



– Vi skal ikke lenger i hovedsak låne ut penger til infrastruktur. Heretter skal vi ha en klar fattigdomsprofil, lover Asia-bankens toppsjef Tadao Chino. FOTO: ODD IGLEBÆK

Asiabank med fattigdomsfokus

rett på sak

HVEM:
Tadao Chino, president i Den asiatiske utviklingsbanken.

HVA:
Utlånspolitikk, fattigdomsfokus og utvikling i Asia

HVORFOR:
På Norges-visit.

– Også vi har lagt om strategien. Vi vil nå fokusere mer enn før på å redusere Asias fattigdom, sier Tadao Chino, den nye presidenten i Den asiatiske utviklingsbanken.

• ODD IGLEBÆK
Chino, som blant annet er tidligere japansk visefinansminister, ble utpekt til toppvervet for ett år siden. I begynnelsen av februar var han i Oslo. Formålet med besøket var å møte de nordiske representantene i bankens ledelse. Han møtte også Stortingets utenrikskomite og representanter for norsk media.

Budskapet fra Tadao Chino er at Asiabanken er i ferd med å legge om politikken:

– Vi skal ikke lenger i hovedsak låne ut penger til infrastruktur. Heretter skal vi ha en klar fattigdomsprofil - basert på bærekraftig økonomisk vekst, sosial utvikling og et godt styresett, understreker han.

Han påpeker også at Norge har vært en pådriverne i forhold til å endre bankens innretning - mot fattigdomsreduksjon.

De siste tre årene viser en jevn nedgang i bankens utlån. I 1997 hadde Asiabanken samlede utlån på 76 milliarder kroner, i 1998 48 milliarder og i 1999 40 milliarder.

– Forklaringen er at vi i 1997 hadde ekstra store utlån som følge av finanskrisa i Asia, forklarer Tadao Chino. Særlig var det retningspakker til Korea og Thailand som utgjorde store summer.

Verdensbanken størst i Asia. – Vi anslår opp mot 50 milliarder som et normalt volum på våre utlån, fortsetter Asiabankens leder.

Det betyr at Asiabanken i økonomisk forstand fortsatt vil være en lillebror til Verdensbanken. Sistnevntes samlede utlån i 1998 var nesten 230 milliarder, hvorav 108 milliarder bare til Asia.

– Sammen med IMF var også Verdensbanken nøkkelpillere i forhold til Asiakrisa. Følgene av deres inngrep var blant annet økt fattigdom for deler av noen lands befolkninger. Hvilke kommentarer har Asiabankens leder til disse initiativene fra de to Washington-baserte finans-institusjonene?

– Generelt må man si at deres virkemidler var vel drastiske, svarer han.

Men Chino har ingen lyst til å utdype en kritikk mot det han kaller «våre kollegaer».

På den annen side legger han ikke skjul på at Asiabanken i tida som kommer er den som er i stand til å gjøre den beste jobben Asia:

– Vårt hovedkvarter ligger i Manila. Vi som er på plassen har de beste kunnskapene om regionens kultur, så vel som økonomi. Derfor vil vi også stille de beste diagnosene og fore-

skrive en riktigere behandling, understreker Tadao Chino.

Mer bistand til Asia. Ifølge Chino bor omlag 900 millioner eller 70 prosent av verdens ekstremt fattige i Asia. For Afrika er tilsvarende tall 200 til 300 millioner. Allikevel er de internasjonale bistandsoverføringene til de to kontinenter omtrent like store.

– Mer midler bør overføres til vår del av verden, konkluderer Asiabankens leder Tadao Chino.

”
Mer midler bør overføres til vår del av verden.

Tadao Chino, Asiabankens leder.

Han forteller at for 30 år siden hadde Asia en milliard mennesker som levde i ekstrem fattigdom. Det utgjorde halvparten av befolkningen. Dagens 900 millioner utgjør hver tredje asiat. – Framgangen til tross kan vi ikke godta en slik situasjon, sier Tadao Chino.

Under Asia-krisa ble flere titalls millioner på nytt kastet ut i fattigdom,

men nå er regionen økonomisk på vei oppover igjen.

– Veksten for Asias utviklingsland var i 1999 på seks prosent, og vi regner med 5,7 prosent for inneværende år.

– Det er likevel ingen grunn til sjøltilfredshet. De økonomiske reformene må fortsette. Det er helt avgjørende for å sikre et fortsatt oppsving, sier han.

FAKTA

■ Den asiatiske utviklingsbanken (Asian Development Bank) eller Asiabanken ble etablert i 1966. Hovedoppgaven er å fremme økonomisk og sosial utvikling i Asia og Stillehavsområdet.

■ Asiabanken har 58 medlemsland, hvorav 42 kommer fra regionen. Styret har 12 medlemmer, og Japan, Kina og USA er sikret egne plasser.

■ De største utlån i 1999 gikk til Kina (25%), Indonesia (20%) og India (13%). Ca. 83 prosent av bankens samlede utlån var «harde» lån, mens 17 prosent var såkalt myke.

■ Norge står for 0,36 prosent av aksjekapitalen i forhold til den vanlige bankvirksomheten. For de «myke» lånene gjennom Asiafondet (AsDF) står Norge for 0,9 prosent av samlede giverbidrag.

■ I løpet av de siste fem-seks år har et titalls norske firmaer hatt oppdrag betalt av Asiabanken. Til sammen ca 60 millioner kroner. Norconsult aleine har stått for ca. 40 av disse.

Ineffektiv Kosovo-innsats

FNs nødhjelpsapparat må styrkes, fastslår ny evalueringsrapport

Det internasjonale samfunnet må bli bedre til å styre og koordinere «nødhjelps-markedet». Det er hovedkonklusjonen i en evalueringsrapport om UNHCRs nødhjelpsinnset under flyktningkrisen i Kosovo i fjor vår. – Særlig viktig er det å få til slike forbedringer i kriser hvor det er hard konkurranse mellom givene, sier seniorforsker Astri Suhrke ved Chr. Michelsens Institutt.



850.000 flyktninger strømmet ut fra Kosovo, blant annet til denne flyktningleiren, Blace i Makedonia. FNs høykommissær for flyktninger kom for seint på plass, og var lite effektive, konkluderer en ny rapport.

FOTO: SCANPIX/AP/LIKOVE NOVINI

UNHCR

• ODD IGLEBÆK

– Men en slik styrking må også til for å redusere sløsing og ineffektiv bruk av hjelperessursene generelt, og da må det satses på UNHCR. Verden har ingen andre organisasjoner til disse oppgavene, sier Suhrke.

FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR, ble sterkt kritisert for sin innsats eller mangel på sådan i Kosovo. UNHCR svarte på kritikken ved å engasjere en såkalt ekspertgruppe for å gå igjennom det som skjedde.

Seniorforsker Astri Suhrke har ledet arbeidet, som også skulle foreslå forbedringer. Evalueringen har pågått siden august, og 15. februar la de fram rapporten «The Kosovo refugee crisis: an independent analysis of UNHCR's emergency preparedness and response».

Rapporten er først og fremst er en grundig gjennomgang av flyktningkrisen og av de mange feilgrep som oppstod. Den dokumenterer den omfattende konkurransen mellom ulike givere. Den gir også eksempler på hvordan NATOs krigsinnsats fikk høyere prioritet enn UNHCRs hjelpearbeid.

– **Kom for seint.** – UNHCR kom for seint på plass, og den var til dels lite effektiv i å administrere og å koordinere nødhjelp. En del av kritikken

mot organisasjonen var berettiget, sier Suhrke som legger til at UNCHR hadde en nesten umulig oppgave.

– Mange stater og private organisasjoner startet egne nødhjelpsaksjoner uten å informere UNCHR. Spesielt Italia var ivrig på dette området, fordi de fryktet at mange flyktninger skulle ta seg over fra Albania, forteller Suhrke.

Med to stemmer. – Det betenkelige er at disse statene sier de vil satse på FN og de multilaterale institusjonene – som UNHCR – og samtidig vil de tekkes sitt hjemmepublikum, sier Suhrke.

– Også i land som Canada og Norge, der man har en tradisjon i å sette multilateralisme høyt på dagsordenen, var det viktige stemmer blant de private organisasjonene om å bygge «nasjonale leirer», sier Suhrke som synes det var svært betenkelig.

Hun peker også på at de seks EU-landene som bidro mest med humanitær hjelp, bare overførte 3,5 prosent av sine midler gjennom

”**UNHCR kom for seint på plass, og var til dels lite effektiv i å koordinere nødhjelpen.**



Astri Suhrke, seniorforsker ved Chr. Michelsens institutt.

UNHCR. 96,5 prosent eller 2,1 milliarder kroner ble brukt bilateralt. Finansiering gjennom EUs nødhjelpsorganisasjon, ECHO, er ikke medregnet.

– Det som var særlig betenkelig, var at NATO også drev et eget humanitært arbeid, og det gjorde de stort sett uten å konsultere UNHCR. Vi mener det er en farlig utvikling, fordi det blander rollene til de ulike aktørene. Hvem er krigførende, og hvem driver hjelpearbeid? spør Suhrke.

UNHCR spilt av banen. Ifølge CMI-forskeren var ikke UNHCR forberedt på den situasjonen som oppstod i fjor påske, da tusenvis av flyktninger var i ytterste nød og klemt inne – med serbiske styrker som presset fra den ene sida og Makedonia som stengte grensene på den andre. Men UNHCR insisterte på at flyktningene hadde rett til asyl, og at de måtte slippes inn i Makedonia.

– Situasjonen i flyktningleirene kunne lett ha blitt katastrofal, om

ikke flere land, inkludert Norge, hadde sagt ja til å fly ut flyktninger. Men dette skjedde etter press fra USA, som igjen var under press fra Makedonia, som truet med å kaste ut NATO. UNHCR ble marginalisert i forhold til disse beslutningene, sier Suhrke.

UD-gjennomgang. Statssekretær Janne Haaland Matlary opplyser at UD holder på med en gjennomgang av rapporten, og vil foreløpig ikke gi noen kommentarer. Den første formelle diskusjon av den nye rapporten skjer i UNHCRs styringskomité 2. mars.

– UNHCR stolte på NATO i Kosovo

• ODD IGLEBÆK

Burde UNHCR ha forutsett at 850.000 mennesker skulle flykte fra Kosovo i løpet av få uker?

– Om UNHCR skulle ha gått offentlig ut med et «worst case scenario» før NATO startet bombingene, ville nok det ha blitt oppfattet som mistillit. Særlig fordi givene er de samme som de toneangivende kretser i NATO, sier forsker Astri Suhrke.

Hun viser til at hovedbegrunnelsen for bombingene var å løse et humanitært problem, ikke å skape et nytt.

– Også om UNHCR mer i det stille hadde gjort egne forberedelser for en masseflykt-situasjon, ville nok også det ha blitt oppfattet som undergravning av NATOs strategi og dermed også av givene, sier hun.

– *Var det viktigere for UNHCR å unngå å irritere givere, enn å forberede beskyttelse av flyktninger?*

– Nei, jeg vil heller si at UNHCR, som de fleste andre, trodde at NATO hadde rett, når de hevdet at bombingene var den eneste reelle løsning-

en. Før bombingene startet hadde serberne minelagt Kosovos grenser. UNHCR så for seg at grensene ville forbli stengt. De regnet også med at internt fordrevne – og ikke flyktninger – ville bli det største problemet. Ut fra dette planla UNHCR at kanskje 100.000 mennesker kom til å flykte til nabostatene, og ikke 850.000 som det skulle bli.

– *Det har vært fire store masseflykt-situasjoner i løpet av det siste tiåret. I nord-Irak i april 1991, i Rwanda sommeren 1993, i Zaire høsten 1996 og i Krajina (i Kroatia) sommeren 1995. Burde ikke UNHCR, som har vært den viktigste hjelpeorganisasjonen i alle disse tilfellene, bedre kunne ha forutsett en masseflykt også fra Kosovo?*

– I et større historisk perspektiv oppstår masseflykt-situasjoner ganske sjeldent, og de har en tendens til å bli glemt. Samtidig er vel heller ikke gitt at det er UNHCR som skal gjøre slike analyser, særlig i et tilfelle som Kosovo. Her var det jo NATO-statene som hadde opplysningene, og de delte dem ikke med UNHCR.

Rapporten «The Kosovo refugee crisis» kan leses på www.unchr.ch/evaluate/kosovo

«De fem store» ville bygge egne leirer

– Jo, det er riktig at norske krefter ønsket å bygges «norske» flyktningleirer i Albania, sier avdelingsdirektør Fredrik Arthur i UD. Våren 1999 var Arthur norsk utsending i Tirana, der en eller flere norske flyktningleirer ble diskutert. Først og fremst i Albania, men eventuelt også i Makedonia.

– Dette var et forslag som ble lagt fram av generalsekretærene i «de fem store», etter deres besøk sammen med statsrådene Enoksen og Dørum, fortsetter Arthur. – Men fra UD side var vi imot dette. Vi ville ikke bilateralisere flyktningmottak, sier han.

Men norsk innsats i forhold til øremerkede flyktningleirer ble det likevel. I regi av Norsk Folkehjelp ble det satt i gang arbeid i Mullet og i Durres i Albania.

– Men dette skjedde i nært samarbeid med UNHCR, og finansieringen var 100 prosent fra UD, sier Ivar Christiansen, informasjonssjef i Norsk Folkehjelp.

UNHCR – FNS HØYKOMMISSÆR FOR FLYKTNINGER

UNHCR har det formelle ansvaret for å beskytte verdens flyktninger. Organisasjonen har fått sitt mandat av FNs generalforsamling. Retningslinjene for arbeidet reguleres av FNs flyktningkonvensjon fra 1951.

■ UNHCR driver også et omfattende humanitært hjelpearbeid i forhold til flyktninger, internt fordrevne og andre mennesker som rammes av krig. I mange slike situasjoner, som for eksempel i Afghanistan, i Nord-Irak, i Rwanda, i Bosnia og i Kosovo har UNHCR fått i oppgave å lede og å koordinere de internasjonale humanitære innsatsene.

■ Storparten av UNHCRs mer enn 4000 ansatte er lokalt ansatt og arbeider med ulike flyktningssituasjoner i verden. Ca. 800 arbeider ved hovedkvarteret i Geneve. Budsjettet har de siste årene vært på omlag åtte milliarder kroner, dvs. noe mindre enn det norske bistandsbudsjettet. Midt på 1990-tallet, under Bosnia- og Rwanda-krisen, var budsjettene langt høyere.

■ Først og fremst finansieres UNHCRs virksomhet på grunnlag av bidrag fra givere. Størstedelen av disse bidragene er øremerket konkrete flyktningssituasjoner. Giverstatene gir ut fra egne prioriteringer. Derfor varierer det hvor mye penger som tilfaller de ulike flyktninggruppene.

Folkehjelpa advarer

Frykter at kosovoalbanere og serbere vil bli glemte

– Norske myndigheter gjør en historisk feil dersom de nå velger å kanalisere Balkan-støtten inn i Bosnia og Albania, men glemmer Serbia og Kosovo. Det dreier seg om intet mindre enn stabiliteten i Europa, sier informasjonssjef i Norsk Folkehjelp Ivar Christiansen.

• GUNNAR ZACHRISEN

Siden slutten av august og fram til årsskiftet var han stedlig representant for organisasjonen i Kosovo, og hadde ansvar for mineryddings-, rehabiliterings- og lokalutviklingsprogrammer.

Christiansen mener at det er lett å fortape seg i fiendebildet av Serbias leder Slobodan Milosevic, og glemme at det befinner seg en befolkning i skyggen av despoten.

– Jeg er bekymret etter å ha lest stortingsmeldingen om Balkan-bistanden, som jeg tolker som at det aller meste av hjelpen skal kanaliseres til Bosnia og Albania. Jo lenger man velger å stenge Serbia og ser-



En serbisk prest venter på NATO-eskorte i urolige Mitrovica i Kosovo. Hvor trygg kan han føle seg?

FOTO: SCANPIX/AP

”
Jeg er bekymret etter å ha lest stortingsmeldingen om Balkan-bistanden.



Ivar Christiansen, informasjonssjef og tidligere stedlig representant i Kosovo.
FOTO: NORSK FOLKEHJELP

berne ute fra hjelpeprogrammene, jo mer støtte vil Milosevic oppnå i egen befolkning, sier han.

Folkehjelp-talsmannen minner om at FN's medlemsland ga klare løfter om kraftige bidrag til gjenoppbyggingen av Kosovo og av hele regionen, der behovene er skrikende. Eksisterende infrastruktur er enten nedslitt eller ødelagt, og det er behov for enorme investeringer.

– Til nå er knapt halvparten av løftene innfridd, mens befolkningsgruppene sinne vokser. Håpet om å opprettholde et multietnisk samfunn blir fjernere og fjernere, i takt med det internasjonale samfunnets ansvarsfraskrivelse, sier Christiansen.

Han viser til de siste ukers alvorlige hendelser i Mitrovica, der kosovoalbanske demonstranter var i sammenstøt med internasjonale KFOR-styrker.

– FN-politiet skulle sammen med KFOR være garantister for at ro og orden ble opprettholdt, men i løpet av de første seks månedene klarte

ikke FN-troppene å dekke mer enn 40 prosent av behovet for internasjonale politifolk i regionen. Dette har bidratt til at Kosovo har en svært høy kriminalitet, sier Christiansen.

Han mener også at stadig flere land lar være å oppfylle sine løfter om omfattende hjelp til Kosovo. Før og under krigen var hele verdenssamfunnets sympati på kosovoalbanernes side. Etter at verden i de siste måneder har fått demonstrert at også kosovoalbanerne, på samme måte som serberne, er et folk fullt av hat, frykter han at befolkningen mer og mer vil bli overlatt til seg selv.

– Det er like viktig som noen gang at verdenssamfunnet reagerer på etnisk rensing – selv om den nå går motsatt vei. Dersom ikke befolkningen i området får tilstrekkelig hjelp til å stable på beina et levedyktig, stabilt og demokratisk samfunn så fort som mulig, vil mafiaen overta kontrollen i Kosovo, sier Christiansen.

virksomhet i 34 land er det som først og fremst skal til for å åpne medlemmenes lommebøker, mener Hanssen.

LO-kongressen vedtok i april 1997 en uttalelse der det het at Norsk Folkehjelp er arbeiderbevegelsens humanitære organisasjon, og der alle ledd i arbeiderbevegelsen ble oppfordret til å støtte Folkehjelpens arbeid.

”
Dette er likevel ikke blitt fulgt opp av enkelte frontfigurer i LO og Arbeiderpartiet. Blant annet har mange reagert på at Yngve Haagenen, Thorbjørn Jagland og Gro Harlem Brundtland har lånt ut sine fjes til andre organisasjoner.

Gaver og kontingent. I fjor bidro ulike fagforeninger og forbund innen LO med 5,7 millioner kroner i gaver, i tillegg til 2,9 millioner i kontingentinnbetalinger (fra LO-medlemmenes kollektive medlemskap i Folkehjelpen) – til sammen 8,6 millioner kroner. Alt i alt lå egeninntekte-

ne på om lag 35 millioner kroner i 1999, en viss nedgang fra året før, men høyere enn i 1997 og tidligere år. Inntekter fra loddsalg utgjorde en viktig del av disse inntektene.

Finansieringen for øvrig kom fra NORAD, Utenriksdepartementet og andre internasjonale organisasjoner – fordelt med om lag en tredjedel på hver. Blant de internasjonale finansieringskildene var USAID, EU, svenske SIDA og danske Danida.

NORAD finansierer normalt 80 prosent av langsiktige prosjekter, mens Utenriksdepartementet ofte betaler 100 prosent ved nødhjelpoperasjoner.

Status quo i 2000. – I innværende år regner vi med status quo innen internasjonal virksomhet, kanskje med litt økning for Kosovo. Dette er et utslag av at bistandsbudsjettets andel til de frivillige organisasjonene har stagnert de siste par årene, sier Halle Jørn Hanssen.

notiser

Egenandeler under lupen

Nytilsatt avdelingsdirektør for bistandspolitisk seksjon i Utenriksdepartementet Kjetil Paulsen vil lede en arbeidsgruppe som skal se på retningslinjene for norsk bistand via de frivillige organisasjonene.

Arbeidsgruppen er etablert for å følge opp signaler i siste års statsbudsjett, men skal gi en særlig vurdering av spørsmålet om egenandeler. I dag er organisasjonenes egenandel i forbindelse med NORAD-tilskudd på 20 prosent. Istedenfor å konsentrere seg om bistand må mange organisasjoner bruke mye tid og ressurser innsamlingsaksjoner og loddsalg.

– Det er altfor tidlig å si noe om våre råd vil gå på å redusere eller øke egenandelene, sier Paulsen.

Arbeidsgruppens tilnærming er imidlertid langt videre: Blant annet vil man se på de frivillige organisasjonenes bidrag i forhold til bistanden totalt sett, organisasjonenes valg av partnere i sør, muligheten for å gi støtte direkte til slike lokale organisasjoner eller grupper, samt eventuell tilpassning til koordineringssystemer og nasjonale utviklingsplaner.

– Derimot vil vi ikke gå inn på noen vurdering av organisasjonenes verdigrunnlag eller egenart, sier Paulsen.

Skal måle makt i frivillige organisasjoner

Den nye Maktutredningen skal også sette søkelys på utenriks- og bistandspolitikk, og hvordan det påvirker makt- og demokratiforhold i Norge. Blant annet skal det fokuseres på hvilken rolle de frivillige organisasjonene spiller.

Professor og forskningsleder ved samfunnsvitenskapelig fakultet ved Universitetet i Bergen Terje Tvedt har allerede sendt ut spørreskjemaer til ansatte i Utenriksdepartementet og i frivillige organisasjoner.

– Disse problemstillingene har kommet for fullt de siste 10-15 årene. Men det er nok først nå det er mulig til å analysere disse forholdene fornuftig, sier Tvedt til Bistandsaktuelt.

Mislykket norsk hjelp i Bosnia

NORAD og Flyktningerådets forsøk på å hjelpe krigsskadde i Bosnia får kraftig kritikk i en rapport fra Nordic Consulting Group. Bare én av ti kroner er gått til krigens ofre. Resten av de tolv millionene som er brukt på prosjekter i byen Sanski Most i Bosnia har gått til norske konsulenter, skriver Dagens Næringsliv.

På vegne av Flyktningerådet og NORAD har Nordic Consulting Group foretatt en gjennomgang av programmet som ble startet opp i 1997.

KOSOVO

FAKTA

■ Av FN-resolusjon 1244 framgikk det at verdenssamfunnet skulle gå inn i Kosovo under FN-ledelse og bidra til at regionen skal forbli multietnisk.

■ 10. juni 1999 stanset NATO bombingene av Serbia og Kosovo, og etter avtale trakk den jugoslaviske hæren seg tilbake fra provinsen Kosovo. UNMIK (United Nations Mission in Kosovo) overtok styringen, mens en rekke land ga løfter om støtte.

■ Utenriksdepartementet har fått Stortingets velsignelse til å bevilge 800 millioner kroner til landene på Balkan i 2000. Rammen for hjelpen til Balkan er den såkalte stabiliseringspakten for Sørøst-Europa, som ble vedtatt i KØn i juni 1999.

FINANSIERING

• GUNNAR ZACHRISEN

Norsk Folkehjelp satser hardt på å øke sin egenfinansiering de nærmeste årene. I løpet av fem år er generalsekretær Halle Jørn Hanssens ambisiøse mål å samle inn 100 millioner kroner årlig.

Et viktig tiltak for organisasjonen, som de siste årene særlig har profilert seg gjennom omfattende programmer for minerydding, er å styrke sin posisjon som den foretrukne hjelpeorganisasjon for norsk fagbevegelse. Omsetningen lå i fjor på rundt 700 millioner kroner.

Ikke flinke nok. – Vi må få «høl på» fagbevegelsen. Norsk fagbevegelse bidrar hvert år med mellom 50 og 100 millioner kroner til norske humanitære organisasjoner. Av dette har bare 5-6 millioner kroner gått til Folkehjelpen, noe som viser at vi til nå ikke har vært flinke nok, sier generalsekretæren.

Økt informasjon til LO-medlemmer om Folkehjelpens omfattende

”
Vi må få «høl på» fagbevegelsen.

Halle Jørn Hanssen, generalsekretær i Norsk Folkehjelp

Rekordsum til misjonen

Statsstøtten til misjonsbistand har økt kraftig de siste årene

Norske misjonærer forvalter stadig mer av skattebetalerens penger. Siden midten av 90-tallet er støtten til norske misjonsorganisasjoner nesten fordoblet. I år har misjonsorganisasjonene fått tilsagn om rekordsummen 120 millioner kroner, men det er man ikke fornøyd med.

• CAMILLA SOLHEIM

MISJONSBISTAND

- Vi har anket avgjørelsen fordi vi mener at vi burde fått tildelt en større andel penger. Vi har gjennom lang tid systematisk arbeidet med å utvikle bistandsfaglig, administrativ og forvaltningsmessig kompetanse, og har slik sett oppfylt de krav NORAD, politikere og våre medlemsorganisasjoner stiller til oss, sier generalsekretær Nils Christian Faarlund i Bistandsnemnda (BN).

Misjonsorganisasjonene står samlet når de søker NORAD, og må internt bli enig om hvordan NORAD-potten skal fordeles. Det Norske Misjonsråds Bistandsnemnd (BN) et bindeledd mellom misjonsorganisasjonene som driver bistand og NORAD.

Vanskelig å kutte. - Det er vanskelig å redusere når man har søkt om 134 millioner kroner og bare får 120 millioner. Poenget er at tiltak er planlagt nøye over lang tid, de fleste er i gang og i god utvikling, sier generalsekretær Faarlund.

Han understreker samtidig at støtten fra NORAD ikke er avgjørende for misjonens virksomhet. (Tall Bistandsaktuelt har innhentet viser også at de summer organisasjonene samler inn eller får i gaver fra private hvert år langt overskrider de beløp man får i statsstøtte.)

- Misjonen vil alltid være der. Misjonen har også i dag mange prosjekter som ikke får støtte fra NORAD. Men regjeringen har i budsjettet for år 2000 frosset bidraget til frivillige organisasjoner i statsbudsjettet på 1999-nivå. Med flere aktører i markedet, og dermed flere prosjekter å dele på, blir det vanskelig å opprettholde planlagt aktivitetsnivå, sier Faarlund.

Ifølge ham er mange av organisasjonene bekymret for om man klarer å opprettholde samme nivå på gavene i framtida.

Mange om beinet. - Det er ikke det at misjonsfolk ikke gir penger, men



Slik ser det ut når Det Norske Misjonsselskap samler sine Kamerun-misjonærer med familie.

FAKSIMILE: MISJONSTIDENDE, NR. 6/1999

det er blitt så mange formål å gi til. Dermed blir det mange flere å dele de innsamlende midlene på. Det kan for noen bli et problem å reise tjue prosent egenandel, sier Faarlund.

Han understreker at det er - og skal være - et skarpt skille mellom misjon og bistand.

- Misjonsorganisasjonenes arbeid omfatter både evangelisering og diakonalt bistandsarbeid, men det er det sistnevnte vi får støtte fra NORAD for å gjøre, sier Faarlund.

Likevel sier han at de to sidene av misjonsoppdraget vektlegges ulikt blant misjonsorganisasjonene.

Resultat av evangeliet - Men det er bred enighet blant misjonsorganisasjonene om at det ikke er vanskelig å skille mellom forkynnelse og kirkebygging på den ene siden, og den diakonale delen av arbeidet på den andre siden. Her er det klare linjer, samtidig som det er to sider av samme sak. Misjonsoppdraget består av to deler. Diakonal innsats er et resultat og en følge av evangeliet, og blir derfor Guds og kirkens kjærlighetsarbeid overfor mennesker i nød. I praksis kan det være samme person som utfører disse to oppgavene, men det er ikke noe problem å skille arbeidsoppgavene, sier Faarlund.

Rammeavtale. Bistandsnemnda har som oppgave å forhandle fram en rammeavtale mellom NORAD og misjonsorganisasjonene, og skal administrere avtalen på vegne av medlemsorganisasjonene.

- Vi er lojale overfor norsk bistandspolitikk, og tar signaler i forhold til strategi på alvor. Samtidig er det en klar forutsetning for samarbeidet at vi skal beholde vår identitet og vårt særpreg som misjonsorganisasjoner, sier Faarlund.

Han beskriver en utvikling i bistanden der man på 70-tallet skulle

”**Diakonal innsats er et resultat og en følge av evangeliet, og blir derfor Guds og kirkens kjærlighetsarbeid overfor mennesker i nød.**

Generalsekretær Nils Christian Faarlund i Bistandsnemnda (BN).

være nøytral, mens man i dag fokuserer på identitet, og oppmuntres av norske myndigheter til å bevare identiteten.

Ønsket mangfold. Seniorforsker Arve Ofstad ved Christian Michsens Institutt sier at det er offisiell norsk bistandspolitikk å ha et mangfold blant de frivillige organisasjonene.

- Og pengene går jo ikke til evangelisering, men til annet arbeid. Men selvfølgelig kan man si at dersom NORAD gir støtte til misjonsorganisasjoner, kan de bruke pengene

Kritisk til statsstøtte til misjon

Human-Etisk Forbund er kritisk til at misjonsorganisasjoner får NORAD-støtte.

- Vi synes det må gå an å gi humanitær og sosial hjelp uten at man får livssyn på kjøpet. Prinsipielt synes jeg at hjelpen skal gis av en verdi-nøytral organisasjon, sier generalsekretær Tove Beate Pedersen i Human-Etisk Forbund.

Hun setter dette spørsmålet i samme bås som når religiøse organisasjoner i Norge får økonomiske bidrag til sine behandlingstilbud.

- Vi får jevnlig meldinger fra folk som har hatt kontakt med kristne organisasjoner, og som har hatt vanskeligheter - særlig de som har det aller verst, slik som narkomane og alkoholikere. De forteller at de ikke står fritt til å velge, og at disse organisasjonene er klart profilerte i sitt arbeid, sier Pedersen som ikke tror at organisasjonene klarer å skille mellom evangelisering og bistandsarbeid.

- Jeg tror de profilerer sitt livs-

FAKTA

NORAD-støtte til misjonsorganisasjonene siden 1995:

1995: 68,3 mill.
1996: 85,2 mill.
1997: 92,8 mill.
1998: 110,6 mill.
1999: 116,2 mill.
forventet 2000: 120 mill.



Statsminister Kjell Magne Bondevik besøkte nylig et senter for gategutter i Maputo drevet av norske pinsevenner. Hvor fritt står disse guttene i valg av livssyn?

FOTO: SCANPIX

sine på andre ting som NORAD ikke finansierer, sier Ofstad.

«Fin måte å spre evangeliet.» Statsminister Kjell Magne Bondevik var nylig i Mosambik og besøkte et rehabiliteringssenter for gatebarn i Maputo. Senteret ble bygd i 1995, etter initiativ fra Filadelfia-menigheten på Hamar og Pinsevennenes Ytre Misjon, med betydelig NORAD-støtte.

- Selvfølgelig dro vi ut for å misjonere. Vi ser på dette senteret som en fin måte å spre evangeliet på, sa Ove Hansen som jobber som misjonær ved senteret til NTB under besøket.

syn ganske tydelig. Men det er klart at det gjøres i ulik grad, og noen klarer sikkert denne balansegangen helt fint, sier Pedersen.

Human-Etisk Forbund driver selv humanitært arbeid gjennom Humanistisk Aksjon for menneskerettigheter i u-land (HUMA). Årlig samles det inn cirka 650.000 kroner i Norge - først og fremst til prosjekter i India.

- Dette er midler som går direkte til vår søsterorganisasjon i India, og som arbeider først og fremst med kvinner og barns rettigheter. Vårt aspekt er menneskerettigheter i forhold til kulturelle forhold, og ofte religiøse tradisjoner, sier Levi Fraggell som er ansvarlig for HUMA. Han har vært i kontakt med NORAD for å få støtte til arbeidet, men har ikke fått tilsagn om noen støtte.

- Jeg fikk høre at India ikke var et viktig samarbeidsland. Jeg synes det hadde vært rimelig om vi kom med i det systemet, for på den måten å femdoble beløpet, sier Fraggell.

Misjonærene kan for lite når de reiser ut

Misjonærenes kompetanse innen bistand er ikke høy nok, konkluderte rapporten «Utvikling av bistandsfaglig kompetanse i misjonsorganisasjonene» som ble avsluttet i desember 1998. Nå vil Bistandsnemnda kreve et seks ukers kurs innen bistand og diakoni for alle nye misjonærer.



Generalsekretær Nils Christian Faarlund i Bistandsnemnda.

Misjonshøgskolen, Gå Ut senteret og Fjellhaug Misjonshøgskole tilbyr et seks ukers kurs innen bistand og diakoni.

ikke. Det var mye individuell kompetanse, men lite system rundt kompetanseutvikling, sier Haus.

Utdanning for alle. I tvertid har misjonsorganisasjonene tatt tak i problemene misjonærene skisserte opp. Nå tilbyr de tre utdanningsinstitusjonene – Misjonshøgskolen (Det Norske Misjonsselskap), Gå Ut

senteret (Santalmisjonen) og Fjellhaug Misjonshøgskole (Det Norske Misjonssambandet) et seks ukers forberedelseskurs innen bistand og diakoni til alle nye misjonærer.

– Vi holder på å jobbe med utvikling av bistandsfaglig kompetanse i misjonen. Vi har hatt en grundig analyse av situasjonen for å se på hvilke behov man har, hva som eksisterer og hva må til, sier generalsekretær Nils Christian Faarlund i Bistandsnemnda.

Minimumskrav. Han ønsker at dette kurset skal være et minimumskrav til misjonærene, nettopp for å sikre et minstemål av bistandsfaglig utdanning når misjonærene reiser ut i felten.

– De må gjerne ha kall og fagutdanning, men også denne biten må til, sier Faarlund.

– Så hvordan er nivået?

– Vi har ingenting å skamme oss over. På en del områder er vi i spiss når det gjelder nivået på bistandsfaglighet, sier Faarlund.

Samtidig mener han at de nye kursene i løpet av få år vil føre til en betydelig heving av kunnskapsnivået for misjonærer.

STERKE OG SVAKE SIDER VED MISJONENS BISTANDSARBEID:

Sterke sider:

- nær grasrota
- langvarige relasjoner
- personer med stort nettverk
- tillit i samarbeidslandene
- tillit i Norge
- nøktern drift
- pengene når fram
- personer med fag-, språk- og lokalkunnskap
- personer med bistandserfaring
- Bistandsnemnda

Svake sider:

- manglende langsiktig rekrutteringspolitikk innen bistand
- ofte liten eller ingen bistandsfaglig forberedelse før utreise
- ingen systematisk opplæring eller introduksjon i samarbeidslandet den første tiden
- som oftest ikke veiledning eller annen hyppig oppfølging av arbeidet
- ofte liten kontakt med fagmiljøer og utviklingsmiljøer i det landet en arbeider
- isolert fra norske fagmiljøer, problemer med arbeid i Norge
- mye frustrasjon blant misjonærer ved hjemkomst og overfor utsenderorganisasjon
- manglende rutiner for å utveksle og systematisere erfaringer internt i organisasjonene
- problemer knyttet til forholdet mellom forkynnelser og bistand, der problemstillinger knyttet til bistand ikke prioriteres høyt nok
- liten formell kompetanse på bistand blant ledere og prosjektsekretærer

Kilde: «Utvikling av bistandsfaglig kompetanse i misjonsorganisasjonene», rapport av Sigurd Haus og Marianne Skjortnes (1998).

MISJONSBISTAND Forsker Sigurd Haus ved Senter for interkulturell kommunikasjon ved Misjonshøgskolen mener at resultatene fra undersøkelsen både var positive og negative. Mange av misjonærene visste mye, men lite kunnskap var satt i system.

– Gjennom erfaring og jobb var det mange som hadde ervervet seg veldig høy kompetanse, mens nye som reiste ut var rimelig blanke, sier Haus som intervjuet rundt 140 misjonærer fra flere av misjonsorganisasjonene.

– Det kom i grunnen an på om de kom til et sted der de jobbet sammen med andre med erfaring eller

Endelig omvendt, men også ruinert?

I hvor stor grad påvirker misjonærene den lokale kulturen? I medlemsbladet for Det Norske Misjonsselskap, Misjonstidende, blir det sagt at en fulaner i Mali mister alt – kone, barn, kuer og status, dersom han går over til kristendommen. Like fullt ivrer bladet for å omvende flest mulig av fulanerne.

– Her må den enkelte organisasjon svare for sine erfaringer, som nok er ulike ut fra hvilke land eller region de arbeider i. Våre medlemsorganisasjonene er svært forskjellige, her er så vel Misjonssambandet og Pinsevevnenne, Misjonsalliansen, Frelsesarmeen og Metodistkirken med i BN, sier Nils Chr. Faarlund.

Kulturbevarende. Han understreker likevel at ethvert samarbeid vil på-

virke den andre parten, og mener at misjonen på en positiv måte er mer kulturbevarende i sitt arbeid enn det meste av annen vestlig påvirkning.

Faarlund viser også til at i veldig mange land er kristendommen er minoritetsreligion – med de problemer det kan medføre.

– Her er det mange hensyn å ta for misjonen. Samtidig ønsker vi å jobbe for religionsfrihet, og ønsker å hjelpe de kristne som i slike situasjoner blir en sterkt utsatt gruppe. Vi ønsker også å hjelpe dem å vokse som kirke. Når det er sagt, møter misjonen akkurat de samme etniske og religiøse utfordringer som andre bistandsorganisasjoner, og dem må vi møte med profesjonalitet og kompetanse, sier han.

En fulaner i Mali mister alt – kone, barn, kuer og status, dersom han går over til kristendommen.

Påvirkning. Forsker Arve Ofstad ved CMI tror heller ikke at det er misjonærer som endrer den lokale kulturen i dagens samfunn.

– Jeg tror tv, filmer og internett har mye større påvirkningskraft enn en kirke i en landsby. Det var kanskje slik for hundre år siden, men i de fleste afrikanske land i dag så er det mye kristendom allerede, selv om det kanskje ikke er lutherske kirker. Men i Kenya, Mosambik, Zambia, Zimbabwe og Sør-Afrika er det mer eller mindre kristendom. Da er det kanskje annerledes i India, Sri Lanka og Palestina der kristne frivillige organisasjoner blir en del av en religionskamp. Der kan det bli slik at de kristne vinner fram fordi de får mye penger fra Vesten, sier Ofstad.

FAKTA OM «TRE STORE»:

Misjonsalliansen:

Regnskap 1999: Gaveinntekter: 36,5 mill. NORAD: 32,5 mill.
Budsjett 2000: Gaveinntekter: 40,7 mill. NORAD: 27,3 mill.

Den norske Santalmisjonen:

Regnskap 1999: Gaveinntekter: 44,1 mill. NORAD: 6,5 mill.
Budsjett 2000: Gaveinntekter: 45,6 mill. NORAD: 9,9 mill.

Det Norske Misjonsselskap:

Regnskap 1998: Gaveinntekter: 82,3 mill. NORAD: 12,7 mill.
Budsjett 2000: Gaveinntekter: 85 mill. NORAD: 14,5 mill.

Afrikanske misjonærer?

Misjonærer fra andre afrikanske land kan bli en del av Santalmisjonens kirkebyggende arbeid i Mali.

– Vi ønsker afrikanske kollegaer fordi vi tror det kan styrke arbeidet vårt, sier misjonær Petter Amundsen i Mali til bladet Santalen.

Vanskeligheter med å rekruttere misjonærer fra Norge gjorde at feltstyret i Mali måtte finne andre alternativer. Nå arbeides det for å finne en samarbeidskirke som en kan rekruttere misjonærene fra. Kirkepresident Sanji Sissoko i Mali legger

vekt på at de afrikanske misjonærene må være lutherske og ha et luthersk dåpssyn. Misjonssekretær Terje Holmedahl tror likevel ikke det er problemfritt å bruke afrikanske misjonærer.

– En misjonær fra for eksempel Kamerun vil, til tross for at han har lik hudfarge, møte mange av de samme kulturelle problemstillingene som en norsk misjonær vil møte, sier han til Santalen.

Han ser på afrikanske misjonærer som et supplement til de norske.



Misjonsalliansen fikk 32,5 millioner kroner fra NORAD i 1999, bl.a. til utviklingsprosjektet i Ecuador som misjonær Reidun Jerpstad er tilknyttet.

8 av 10 lesere er godt fornøyd

Bistandsaktuelt scorer høyt i ny leserundersøkelse

En fersk leserundersøkelse foretatt av meningsmålingsinstituttet MMI, viser at åtte av ti lesere av Bistandsaktuelt er godt fornøyd med fagbladet.

• SOLVOR WOLL

-Uansett hvordan man vurderer dette, enten man sammenligner med gratisblader eller blader som tar seg betalt, er dette meget gode resultater, sier prosjektansvarlig Geir Hammer i MMI om leserundersøkelsen.

Til sammen ble det foretatt 175 intervjuer, blant dem 40 ansatte i frivillige organisasjoner, 40 ansatte i NORAD/UD, 25 journalister, 30 representanter fra næringslivet og 40 «andre» fra abonnementslisten.

Opplaget er i dag på rundt 9000, og man regner med at rundt 90 prosent av de som mottar gratisbladet leser det. Av disse leser hoveddelen bladet relativt nøye, mens rundt 10 prosent kun blar igjennom det. Undersøkelsen viser dessuten at drøyt halvparten av eksemplarene har mer enn en leser.

Tema med appell - Dette er vi selvstøtt storfornøyd med. Undersøkelsen gir oss mange interessante svar, men først og fremst er den en bekreftelse på at vi har truffet godt ved valg av hovedkonseptet - et kritisk fagblad med vekt på nyheter og debatt, sier Bistandsaktueltets redaktør Gunnar Zachrisen.

Undersøkelsen bekrefter også at leserne er fornøyd med «stoffmiksen» i bladet.

«Reportasjer fra utviklingsland» og «nyhets- og aktualitetsstoff» er de temaene leserne finner mest interessante. Mellom 80 og 90 prosent av de spurte sier de leser dette stoffet. Deretter følger stoffområder som «informasjon om NORADs virksomhet», «leserinnelegg/debatt» og spalten «Sett fra sør».

Temaene med minst appell er stillingsannonser (1 av 4 lesere) og spalten «Nytt om navn» som leses regelmessig av om lag halvparten av leserne.

«Frivillige» lesere. Hele åtte av ti lesere finner at Bistandsaktuelt er nyttig og at de i hovedsak er fornøyd med utgivelsene. 89 prosent av de ansatte i frivillige organisasjoner, 81 prosent av de ansatte i NORAD/UD og 77 prosent av gruppen «andre

89 prosent av de ansatte i frivillige organisasjoner var enig i at fagbladet var nyttig.

abonnenter» mente at var helt eller delvis enig i at fagbladet var nyttig. For gruppene journalister og næringsliv var tallene henholdsvis 76 og 70 prosent.

På spørsmål til leserne om de ville ha abonnert på fagbladet dersom det hadde kostet 150 kroner per år, svarer omlag halvparten ja, mens 9 prosent svarer at arbeidsgivere ville ha betalt.

Journalistene. Av de 25 journalistene som er intervjuet svarer 17 at de ofte eller av og til finner nyheter

som kunne danne grunnlag for oppslag i egne massemedier. Nær halvparten journalistene anser NORAD for å være en lett tilgjengelig og åpen etat, mens 28 prosent er helt eller delvis uenig i en slik påstand. Bare en journalist er helt enig i at NORAD står for en troverdig informasjon utad, mens 13 journalister (52 prosent) er delvis enig.

På spørsmål om hvor stor tiltro journalistene har til de ulike organisasjonenes informasjonsarbeid, kommer Kirkens Nødhjelp best ut. Hele 76 prosent svarte at de har stor

tiltro til denne organisasjonen. Deretter følger Flyktningerådet (68%), Norges Røde Kors (64%), Redd Barna (60%), NORAD (56%). På klar jumboplass finner vi Norsk Folkehjelp (28%).

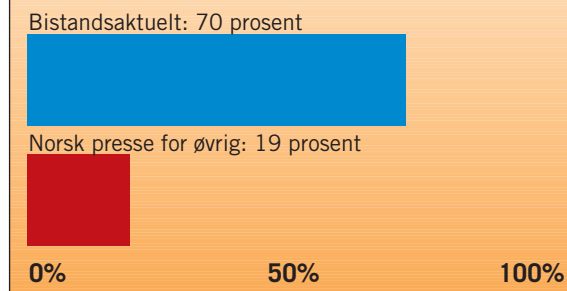
-Årsaken til Folkehjelpens svake plassering hos journalistene ligger trolig i den relativt langvarige og negative pressdekning organisasjonen har vært utsatt for de siste månedene, sier Geir Hammer i MMI.

Solvor Woll er student ved informasjonsstudiet ved Distrikthøgskolen i Volda.

LESER-GALLUP

Bistandsbransjen slakter norsk presse

Personer i bistandsbransjen som er helt eller delvis enig i at Bistandsaktuelt og norsk presse gir et korrekt og troverdig bilde av norsk utviklingssamarbeid:



• GUNNAR ZACHRISEN

Norsk presse slaktes av bistandsbransjen for sin dekning av norsk utviklingssamarbeid. Slik er det nærliggende å tolke meningsmå-

lingen MMI har foretatt for Bistandsaktuelt.

- Meningene om norsk presse er meget tydelige, fastslår prosjektleder Geir Hammer i MMI.

Et klart flertall av de spurte i alle grupper lesere- til sammen 67 prosent - mener at pressen gir et ukorrekt bilde av norsk utviklingssamarbeid. Bare 1 prosent av de spurte er helt enig i at «norsk presse gir et korrekt og troverdig bilde», mens 18 prosent er delvis enig i påstanden. Til sammenligning er 17 prosent «helt enig» og 53 prosent «delvis enig» i at Bistandsaktuelt gir et korrekt og troverdig bilde.

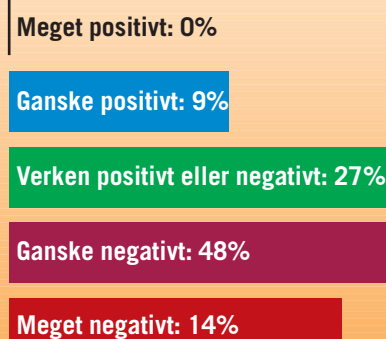
Mest negative til norsk presses dekning av utviklingssamarbeidet er de ansatte i NORAD/UD og i frivillige organisasjoner, der henholdsvis 79 prosent og 77 prosent mener at pressens virkelighetsbilde er ukor-

rekt. Selv i gruppen journalister er det en klar overvekt blant dem som mener at pressens bilde er ukorrekt.

MMIs undersøkelse viser at 14 prosent av de spurte mener at Bistandsaktuelt formidler et meget positivt og 55 prosent et ganske positivt bilde av norsk utviklingssamarbeid, mens 23 prosent mener det verken er positivt eller negativt. I forhold til norsk presse for øvrig svarer null prosent (!) meget positivt, 9 prosent ganske positivt og 27 prosent verken negativt eller positivt. 48 prosent av de spurte mener at pressen gir et ganske negativt og 14 prosent et meget negativt bilde.

Ettersom norsk presse når videre ut i befolkningen enn Bistandsaktuelt, må man derfor regne med at det er det negative inntrykket som fester seg.

Personer i bistandsbransjen som mener at norsk presse gir henholdsvis et positivt og et negativt bilde av norsk utviklingssamarbeid:



Bistandsaktuelt i fulltekst på internett

Bistandsaktuelt er nå endelig lagt ut på Internett. Det betyr mer aktuelle nyheter for lesere i utlandet og at bistandsbransjen har fått et nytt omfattende arkiv om bistand og utviklingssamarbeid.



Gunnar Zachrisen, redaktør av Bistandsaktuelt

• ERLAND SCHEI

- Foreløpig er internettsatsingen i startfasen, og de siste tre utgavene er lagt ut. I løpet av kort tid satser vi på å få lagt ut alle utgaver av avisen. Basen vil dermed kunne bli et viktig arkiv for alle som jobber med bistand og utvikling, sier redaktør Gunnar Zachrisen.

Omtrent samtidig som du mottar Bistandsaktuelt i posten vil den i sin helhet være tilgjengelig på nettet. Der vil du i løpet av kort tid også finne alle de tidligere utgavene.

Utenlandsabonnenter. - Ved å legge Bistandsaktuelt ut på Internett, vil våre abonnenter i utlandet få tilgang til innholdet i avisen mye raskere enn før, sier redaktør Zachrisen. - Tidligere gikk det for eksempel en uke før avisen ble tilgjengelig de ambassadeansatte som jobber med bistand. Med den nye nettsiden er dette ikke lenger noe problem, nå blir bladet lagt ut på nettet samtidig som det blir sendt ut til abonnentene, sier han.

En viktig del av den nye nettsi-

den er søkemotoren som er lagt ut. Ved hjelp av denne kan brukerne søke i fritekst etter relevante artikler i alle utgaver av Bistandsaktuelt, for eksempel etter navn på land, temaer eller personer. Foreløpig kan man bare søke på ett enkelt ord av gangen, men redaksjonen satser på at man kan åpne for avanserte søk. Dermed kan brukerne kombinere flere søkeord, noe som vil gjøre det lettere å søke etter mer spesifikke artikler.

Engelsk kortversjon. Det skal også legges ut lenker til andre tidsskrifter. Bistandsaktueltets sider vil dermed bli en portal for å finne informasjon om bistand og utviklingssamarbeid andre steder på nettet -

som et supplement til utgiver NORADs hovedside.

Zachrisen sier også at det vurderes å etablere en engelskspråklig kortversjon av fagbladet. Men dette er bare i planleggingsfasen, og det kan ta litt tid før en slik utgave er på plass.

Ansvarlig for den grafiske utformingen av sidene har vært designeren Christian Sørhaug ved firmaet ok design i Larvik - samme firma som har designet på papirutgaven.

Erland Schei er student ved informasjonsstudiet ved Distrikthøgskolen i Volda.

Bistandsaktuelt finner du nå på www.bistandsaktuelt.com eller www.norad.no/bistandsaktuelt

NETTAVIS

300.000 i interneringsleire

Situasjonen er katastrofal for Burundis internt fordrevne, mener Flyktningerådet

800.000 intern-flyktninger – i et land med en befolkning på bare 6 millioner mennesker. 300.000 av dem i gigantiske interneringsleire. Det var situasjonen som møtte Flyktningerådets nye generalsekretær Steinar Sørлие nylig under et besøk i det afrikanske landet Burundi.

• GUNNAR ZACHRISEN

BURUNDI

– Jeg er sjokkert over hvor nedverdige forhold det er mulig å tilby mennesker, men frykter samtidig at det vi fikk se langt fra var det verste, sier han til Bistandsaktuelt.

Sammen med fotografen William Mikkelsen fikk han tillatelse fra den tutsi-dominerte regjeringen i landet til å besøke en av leirene, en liten leir for 270 tutsi-flyktninger, drevet av regjeringen selv.

Åpen kloakk. – Leiren var etablert i et nedlagt industrianlegg, nær hovedstaden Bujumbura. Det var mørkt og dystert, uten innlagt vann i husene. Kloakken fløt åpent mellom husene. Inne i husene lå 30-50 mennesker pakket sammen på like mange kvadratmeter. Mange av dem var barn i alderen 8 til 12-13 år. Yngre barn var ikke å se, forteller Sørлие.

Han ble fortalt at malaria, underernæring og sult var hyppig forekommende i leiren. Væpnede opprørsgrupper er en annen trussel.

Langt fra det verste? – Siden dette er en leir drevet av den tutsi-dominerte regjeringen – for tutsier – er det grunn til å tro at dette langt fra er den verste interneringsleiren. Den andre folkegruppen, hutuer, er den dominerende i de fleste av de andre større leirene. Enkelte av dem rommer titusener av mennesker, og ligger isolert til – og uten internasjonal tilstedeværelse, sier Sørлие.

Delegasjonen fra Flyktningerådet fikk ikke lov til å besøke noen av de større leirene, men de fikk likevel et inntrykk av størrelsen da de senere fløy over noen av dem. De store interneringsleirene er, ifølge regjeringen, opprettet av sikkerhetshensyn for å skille hutu-opprørere fra sivilbefolkningen og beskytte hovedstaden.

Etter sterkt internasjonalt press har myndighetene nå lovet å bygge



Burundi er et av landene i verden med høyest andel internt fordrevne – et resultat av den mangeårige konflikten mellom tutsier og hutuer.

FOTO: WILLIAM MIKKELSEN

ned leirene, og at 10 av dem skal fjernes i første omgang.

Vann og bolig. I Ngosi og Kirondo, nord i landet, driver Flyktningerådet omfattende prosjekter for internt fordrevne (intern-flyktninger). Vann, bolig og rehabilitering av skoler er stikkord for virksomheten.

– I samarbeid med lokale myndigheter har vi hatt ansvaret for oppføring av cirka 2000 hus – hus som all hovedsak er bygget av lokalbefolkningen selv. I tillegg har vi prosjekter som gir vann til 100.000 mennesker, sier Sørлие.

”

Inne i husene lå 30-50 mennesker pakket sammen på like mange kvadratmeter. Mange av dem var barn.

Steinar Sørлие,
generalsekretær
i Flyktningerådet.



Flyktningerådets nytilsatte generalsekretær Steinar Sørлие fikk et brutalt møte med virkeligheten for Afrikas flyktninger.

FOTO: WILLIAM MIKKELSEN

Fredskorpset tar form

Utenriksdepartementet er i sluttspurten av arbeidet med en ny Fredskorps-organisasjon.

– Vi er helt i sluttfasen med vedtektene og sammensetningen av styret, sier rådgiver Rolf Kristian Ree i Utenriksdepartementet.

UD har nå samtaler med aktuelle styremedlemmer, og ønsker en størst mulig bredde i sammensetningen. De ser på alder, kjønn, bosted, bistandserfaring og organisasjonstilhørighet.

– Vi ønsker ikke å fylle opp

styret med grått hår og skjegg. Fredskorpset skal jo være en ordning for aldersgruppen 22-35 år, sier Ree som ikke vil røpe noen aktuelle navn.

Det nye Fredskorpset blir opprettet som et selvstendig forvaltningsorgan med brede fullmakter, og styret vil selv ansette generalsekretær. Årets budsjett er på 10,4 millioner kroner, men Ree tror det er urealistisk at det blir sendt ut noen fredskorpsere allerede i år. Fredskorpset vil ikke ha noe arbeidsgiveransvar for deltakerne som vil bli sendt ut på oppdrag med 1-3 års varighet.

– Den enkelte organisasjon

som sender ut, må selv sørge for lønn, forsikring og andre betingelser. Det vil derfor ikke bli likelønnsprinsipp som i det gamle Fredskorpset, sier Ree.

I tillegg til styre vil Fredskorpset få et representantskap som består av medlemmer fra samarbeidsorganisasjonene.

Krangel om kolera

Kampen mot kolera er årsaken til en krangel mellom Madagaskars myndigheter og hjelpeorganisasjonen Leger Uten Grenser. I løpet av det siste året er mer enn 1.000 mennesker

døde på grunn av en koleraepidemi, ifølge offisielle tall, men flere innenfor helsevesenet tror tallet er enda høyere. Leger Uten Grenser sa i slutten av februar at de ville avslutte sin kolera kampanje fordi myndighetene forhindret arbeidet deres.

– Begrunnelsene de ga var av typen «vi kan stille vår egen befolkning». Jeg tror det er et spørsmål om suverenitet. Det er mye stolthet, nesten en arrogant holdning, sa Thomas Nierle i Leger Uten Grenser, ifølge nyhetsbyrået AP.

De gassiske myndighetene kommer med liknende anklager mot hjelpeorganisasjonen.

– Leger Uten Grenser har behandlet oss som et krigsherjet land uten evne til å gjennomføre egne helseinitiativer. De har diktert hva vi skal gjøre, deres uttalelse er nedsettende, sa Armand Ralaidovy, koordinator for kolera kampanjen i helsedepartementet.

Også en lokal legeorganisasjon kritiserer myndighetene for det de kaller en klossete måte å håndtere epidemien på. Bare en av tre mennesker på Madagaskar har tilgang på rent vann.

notiser

Rentekrav tross flomkatastrofe

Mosambik er rammet av den verste oversvømmelsen på 30 år. Likevel må landet hver uke betale over 11 millioner kroner (1,4 USD) hver uke i renter og avdrag. Dette avslører den internasjonale gjeldsslettebevegelsen Jubilee 2000/Aksjon Slett Ulandsgjelda.

Mens nødhjelp fra det internasjonale samfunn drypper på det kriserammede landet, renner dollar ut for å betjene avdrag på Mosambiks store utenlandsgjeld. Norge har til nå lovet ca. 8,5 millioner kroner som katastrofebevilgning. Mosambik betaler hver uke mer enn 11 millioner kroner bare i gjeldsbetjening.

Regjeringen i Mosambik anmodet på en pressekonferanse i går internasjonale givere om 63,5 millioner dollar (ca. 500 millioner kroner) til å bygge opp igjen viktig infrastruktur som ble ødelagt av flom.

FN trenger 13 millioner dollar til mat, medisinsk utstyr og plastbeskyttelse.

Gjennom HIPC-initiativet ble Mosambik i juni i fjor lovet ekstra gjeldsslette. Men selv etter dette er gjeldsbetjeningen i snitt 11 millioner kroner per uke i gjeldsbetjening. Aksjon Slett Ulandsgjelda (SLUG) krever at statsråd Hilde Frøfjord Johnson umiddelbart tar kontakt med samarbeidsland og internasjonale fora for å følge opp disse kravene. Mosambik har ikke gjeld til Norge.

- Å kreve gjeldsbetjening fra Mosambik var for umoralsk. Å kreve gjeldsbetjening nå er umenneskelig. Hvor mye menneskelig lidelse skal vestlige kreditorer kreve av landet? spør daglig leder av SLUG Petter Hveem.

Likesinnede damer på tur

Norges aktive utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frøfjord Johnson fortsetter det nære samarbeidet med kvinnelige bistandsministre fra Storbritannia, Tyskland og Nederland. 9. april reiser de fire ministrene på fellestur til Tanzania. Formålet er blant annet å vise støtte for arbeidet som pågår med å bedre koordineringen av den samlede bistandsinnsatsen. Det er også mulig at den svenske bistandsministeren, May-Inger Klingvall, vil delta på reisen.

Samarbeidet mellom Frøfjord Johnson og de tre lands statsråder ble etablert gjennom et norsk initia-

tiv, og startet med et felles arbeidsmøte på Utstein kloster i Rogaland i fjor sommer. Hensikten var blant annet å samordne politikken på viktige politikk-områder som gjeld og anti-korrupsjonsarbeid.

En oppfølging av Utstein-møtet vil trolig finne sted i Nederland i midten av mai. Forut for dette vil det bli arrangert et seminar i den nederlandske byen Maastricht, der en rekke land fra nord og sør vil delta. Det er foreløpig usikkert hvor mange ministre som vil delta. Blant annet har det vært gjort et forsøk på å invitere USAs visepresident Al Gore.

Tilbakeslag for Afrika

BANGKOK: Retorikken rundt globalisering og liberalisering har ikke ført til merkbare resultater i Afrika. Dette er konklusjonen mange afrikanske statsledere trekker etter den tiende UNCTAD-konferansen i Bangkok. De fleste uttrykker stor skepsis overfor den økonomiske liberaliseringen som skulle bringe dem økt handel og velstand.

- Vi konstaterer at vi ikke har nådd de målene vi håpet på. Tvert imot har vi i Afrika opplevd en øken-

de avstand. Ikke bare har vår del av den internasjonale handelen blitt redusert, men vi mangler også de nødvendige ressursene for å komme videre på veien til et bedre og mer velstående samfunn, sier Nigerias handelsminister Mustafa Belo. Ugandas handels- og visestatsminister Moses Ali understreker at så lenge utviklingslandene må slite med tunge gjeldsbyrder vil det ikke bli fart på næringslivet. (IPS)

Optimisme etter privatisering

LUSAKA: Økonomiske eksperter tror privatiseringen av kobbergruvene i Zambia kommer til å gi landet et økonomisk oppsving. Privatiseringsprosessen knyttet til gruvene er nå så godt som ferdig.

Regjeringens avgjørelse om å selge ble tatt etter at kobberproduksjonen de siste 20 årene har gått dramatisk ned. Kobbereksporten står

for 90 prosent av den utenlandske valutaen som kommer inn i landet. Myndighetene setter sin lit til at økonomien - som for øyeblikket sliter med en 20 prosent inflasjon og en lånerente på 40 prosent - bedrer seg så snart den siste rest av gruvene er solgt til private. Det ventes en vekst i bruttonasjonalproduktet på 2,5 prosent i år. (IPS)

Informasjon mot malaria

HARARE: Mangel på oppdatert informasjon om malaria i Afrika er minst like alvorlig for utbredelsen av sykdommen som utilstrekkelige helse-tjenester og dårlige sosioøkonomiske forhold, sier Verdens helseorganisasjon (WHO).

Sykdommen er en av de vanligste dødsårsakene i regionen. Mellom 200.000 og 300.000 dør hvert år.

I de hardest rammede landene er hele 60 prosent av befolkningen smittet. Derfor har WHO og Det sørlige Afrikas malariakontrollprogram (SAMC) lansert en informasjonskampanje om malaria som omfatter 42 land. Innen år 2010 håper WHO at antallet som blir syke og dør av malaria, skal være halvert. (IPS)



Movement for Democratic Change har støtte fra både svarte og hvite – arbeidere, farmere og forretningsfolk.

Protest mot

Folket sa nei til å gi presidenten mer makt

HARARE (b-a): Da befolkningen i Zimbabwe nylig stemte nei til det nye grunnlovsforslaget var det også en protest mot landets sittende regjering. Budskapet var enkelt: 20 år ved makten er nok. Nå krever folket forandring.

ZIMBABWE

• I ZIMBABWE: GÖRREL ESPELUND - Folkets stemme var tydelig: det må bli en slutt på autoritært styre, korrupsjon og usunn økonomisk politikk, sier sjefredaktør Trevor Ncube i avisen Zimbabwe Independent.

Opposisjonen sto for nei-kampanjen - mens president Robert Mugabe og hans Zanu-PF oppfordret folk til å si ja. Nei-siden vant med 55 prosent av stemmene.

Uken etter folkeavstemningen var det ingen tvil om at resultatet hadde skaket opp regjeringspartiet Zanu-PF. Etter rykter om oppvask og splittelse innad i partiet, forsikret president Mugabe at han ikke hadde noen planer om å trekke seg tilbake.

- Folkeavstemningen kan ikke ses som et valgbarometer på parlamentsvalget i april, kommenterte presidenten i et intervju.

Sterk opposisjon. Parlamentsvalget skal etter planen avholdes 9. april i år. Og for første gang på tjue år er det vokst fram et sterkt opposisjonsparti.

MDC (Movement for Democratic Change) har sine røtter i arbeiderbevegelsen, men får også støtte fra hvite farmere og forretningsfolk - både svarte og hvite.

Men det er ikke sikkert at MDC vinner parlamentsvalget. Sjefredaktør Ncube tror at partiet kommer til å få omtrent 45 prosent av stemmene. Zanu-PF holder fortsatt grep om landsbygda, der majoriteten av Zimbabwes befolkning bor. Det er MDC-lederen Morgan Tsvangirai klar over.

«Ga folk håp». - Men jeg er positiv. Seieren for nei-siden i februar ga folket et håp om at forandring er mulig, sier Tsvangirai.

Stemmesplittelse er den største faren for opposisjonen. Margaret Dongo og hennes Zimbabwe Union of Democrats er også erklærte motstandere av regjeringspartiet. Og selv om Dongo ikke anses som en samlande leder, er hun fortsatt populær blant sine velgere. Hun er i dag en av tre opposisjonspolitikere i det 150 medlemmer store parlamentet.

Koalisjon blant opposisjon. - Opposisjonen bør forme koalisjoner i de valgkretser der mer enn et parti står imot Zanu-PF. Men opposisjonen vinner på at valget ligger folkeavstemningen så nært i tid. Zanu-PF er i sjokktilstand og kommer ikke til å ha tid til å samle krefter. Men de er desperate, og risikoen for at partiet tar i bruk vold i valgkampen er stor, påpeker sjefredaktør Ncube.

FAKTA:

- Parlamentsvalget i Zimbabwe skal etter planen avholdes 9. april i år. Ny president skal ikke velges før i år 2002.
- I nasjonalforsamlingen velges 120 medlemmer, mens de øvrige 30 utpekes av presidenten.

Kriser, kø og korrupsjon

HARARE (b-a): Køen av biler ved bensinstasjonen strekker seg rundt kvartalet. Under taket ved pumpene sitter forbitrede menn i lange rekker og venter med oljete plastkanner. Det er mangel på bensin og diesel i Zimbabwe.

• I ZIMBABWE: MATS LUNDEGÅRD
Køene som kveiler seg rundt bensinstasjonene i Harare er et tegn på den økonomiske – og politiske – krisen som ryster landet.

Mangelen på drivstoff kommer av at statsbedriften Noczim, som har monopol på import av bensin og diesel, ikke har penger til å kjøpe inn for. Noczims krise er en følge av nasjonaløkonomiens sammenbrudd, som igjen henger sammen med årlange forsømmelser og inkompetanse.

Samtidig er det framkommet grove beskyldninger om korrupsjon og vanstyre i ledelsen av energidepartementet. Den 25. februar ble landets transportminister Enos Chikwore tvunget til å gå av, og presidentens kontor har besluttet å ta over styringen av departementet.

Situasjonen i energisektoren er betegnende for krisen i landets politiske og økonomiske system. Zimbabwes bekymringer har akselerert siden i fjor høst, da det internasjonale pengefondet IMF frøs utbetalingene av mesteparten av de lovede kredittene på 193 millioner US-dollar. Det hang sammen med at man fant ut at zimbabwiske myndigheter hadde pyntet på bokføringen som lå til grunn for lånesøknadene.

Krigens regnestykker. Blant annet var opplysningene om hva det kostet å holde deler av landets hær engasjert i krigen i DR Kongo gale. IMF fikk oppgitt at innsatsen kostet tre millioner dollar i måneden i de 18 månedene den varte. I virkeligheten

IMF fikk oppgitt at innsatsen kostet 3 millioner dollar i måneden. I virkeligheten var tallet nesten ti ganger høyere.

var tallet nesten ti ganger høyere.

Engasjementet i Kongo har lite støtte blant folk flest i Zimbabwe. Men noen generaler og deres medhjelpere i den sivile eliten i Harare tjener penger på konsesjoner og smuglertrafikk fra de ekstremt rike områdene der krigen pågår.

Dystert på 90-tallet. Zimbabwe er rikt, og da president Robert Mugabe ledet landet til selvstendighet for tyve år siden, hadde det alle forutsetninger for økonomisk vekst og rask samfunnsutvikling. De første ti årene gikk det da også riktig vei. Men fra begynnelsen av nittitallet har økonomien sakkett av, og i dag smuldrer mye av det som ble etablert i de gode årene opp. Et tidligere velfungerende helsestell og en fremgangsrik utdanningssektor har fått ubotelige skader etter hvert som økonomien er blitt dårligere.

Korrupsjonen i statsapparatet har økt kraftig. En liten, politisk elite og noen militære ledere beriker seg, mens befolkningen blir fattigere. Ifølge offisielle tall lever mer enn 60 prosent av landets innbyggere

under den nasjonale fattigdomsgrensen.

Inkompetente ledere En del av landets økonomiske problemer kommer av omstillingen fra den sovjetinspirerte kommandøkonomien som ble innført ved frigjøringen. I tillegg har hiv/aidsepidemien herjet i landet i ti år, og ført til økonomiske tap.

Men krisen har også oppstått på grunn av inkompetanse hos det nasjonale lederskapet. Det har, med president Mugabe i spissen, vegret seg fra å se de truslene som en har kunnet ane lenge. De har latt inflasjonen vokse til bortimot 65 prosent, samtidig som arbeidsløsheten har økt til over femti prosent. Offentlig sektor har fått vokse nærmest ukontrollert, og utgjør i dag en tung belastning på økonomien.

Utenlandske investorer som før så på Zimbabwes ressurser – et velfungerende jordbruk, en utbygd og funksjonell infrastruktur og høyt utdanningsnivå – har de siste årene begynt å se på andre markeder. Lokalt bremser den økonomiske utviklingen av høyt rentenivå og høy korrupsjon.

Fast kurs. Fastlåsing av landets valuta er en ytterligere komplikasjon. En amerikansk dollar har i mange år kostet 39 zimdollar. De fleste økonomer mener en realistisk kurs burde ligge på over femti zimdollar, men finansministeren holder fast på den kunstige vekslingskursen.

Men den dyre zimdollaren skaper problemer for Zimbabwes jordbrukere, særlig for dem som produserer for eksport. Presidenten har avvist deres krav om devaluering. Det kan han gjøre fordi majoriteten av dem er hvite, og mange av dem er velstående. Men populisme kan straffe seg. Eksporten av tobakk står for 40 prosent av Zimbabwes valutainntekter. Hvis den hemmes, kan landets økonomi skades ytterligere.



Minibus-sjåfører i kø for å skaffe diesel ved en bensinstasjon i hovedstaden Harare. FOTO: SCANPIX/REUTERS

Mugabe

FOTO: ERIC MILLER



– Seieren for nei-siden i februar gir folket et håp om at forandring er mulig, sier Morgan Tsvangirai. FOTO: ERIC MILLER

Mer avhengig enn noen gang

• GÖRREL ESPELUND
HARARE (b-a): Zimbabwe er i dag mer avhengig av bistand og tyngt av lån enn det var da president Robert Mugabe først kom til makten for 20 år siden.

– Etter selvstendigheten ble landet klassifisert som et «mellomklasse-utviklingsland» med en relativt god infrastruktur og et bredt næringsliv. Det kunne ikke sammenliknes med de store bistandsmottakerne Tanzania og Mosambik. Men økonomien tok en annen vending, og nå er landet inne i en dyp økonomisk krise, sier Norges ambassadør Arild Eik.

Helsevesenet og vannforsyning har vært to av hovedprosjektene for norsk bistand siden Zimbabwe ble uavhengig. Men bistanden er relativt liten, i fjor omkring 100 millioner kroner, noe som er en reduksjon sammenliknet med noen år tilbake.

Budsjettunderskudd. Landets statsbudsjett har i flere år vist et stort underskudd. Tre avtaler med det internasjonale pengefondet IMF er brutt. Utviklingen har også gjort at norsk bistand har tatt en annen vending.

– Vi har holdt fast ved å gi støtte til den sosiale sektoren, men bistanden kanaliseres i stadig større grad gjennom sivile organisasjoner som for eksempel arbeider med barn og kvinners rettigheter. Fremfor alt legger vi stor vekt på å støtte den positi-

ve prosessen mot en politisk forandring, sier Arild Eik.

Han tror at giverlandene kommer til å øke bistanden først når det politiske bildet i landet har endret seg, parlamentet får en troverdig opposisjon og det blir en ny IMF-avtale.



Bistands- penger holder oppe et lederskap som ikke tar noe ansvar for landet.

Priscilla Misihairawi, feminist og aktiv i den sivile organisasjonen NCA

Frys bistanden. – Giverlandene burde fryse all bistand til Zimbabwe. Bistandspenger holder oppe et lederskap som ikke tar noe ansvar for landet. Om folk virkelig får se at regjeringen ikke gjør noe på egenhånd, da kommer de politiske forandringene til å gå mye raskere. Dessuten synes jeg ikke at man skal gi et land bistand der lederne ikke respekterer internasjonale regler, sier Priscilla Misihairawi, feminist og aktiv i den sivile organisasjonen NCA.

Ifølge henne bør ingen bistand gis før landet har klargjort sitt eget

program for utvikling, hva som trengs, hvor mye og hvorfor.

Ubestikkelig bistand. En av Zimbabwes fremste svarte forretningsmenn, som velger å være anonym, er ikke enig med henne.

– Isolasjon skaper ingen utvikling. Den eneste måten vi kan påvirke på, politisk, sosialt og økonomisk er å aktivt delta i utviklingen, og ved å la innflytelse og ideer utenfra presse fram en forandring, sier han.

Det største opposisjonspartiet (MDC) leder Morgan Tsvangirai har også et klart bilde av hvordan bistanden bør se ut i fremtiden. Ikke mer «utdeling av penger» er MDCs politikk – bistanden må være direkte og ubestikkelig. Dette er flere ledende økonomer enige i. Tsvangirai mener også at det er viktig at Zimbabwe får reforhandlet sine lån til utlandet.

– Interessant utfall

– Utfallet av folkeavstemningen var interessant og uventet, og gir i hvert fall visse perspektiver på utviklingen, sier statssekretær i Utenriksdepartementet Leiv Lunde.

Zimbabwe er et av samarbeidslandene for norsk bistand der man følger utviklingen spesielt nøye. Ikke minst vil gjennomføringen av parlamentsvalget i april bli fulgt

med argusøyne.

– Vi har delvis redusert bistanden og delvis lagt om bistanden noe, som følge av at vi har vært misfornøyd med den politiske utviklingen. Bistanden er dreiet mer over til å gi støtte til det sivile samfunn, ut fra et ønske om å understøtte det som er av spirer til en bredere utvikling, sier Lunde.

Forslaget til den nye grunnloven ble blant annet kritisert for at den ikke ga parlamentet en sterkere stilling, men at det i stedet ga mer makt til presidenten. Et annet omdiskutert spørsmål var paragrafen som ville gi staten rett til å konfiskere jord som eies av hvite for å fordeles til den svarte befolkningen.

Selv om alle er enig om at en landreform er nødvendig, vekket varselet om ekspropriering ingen jubelrop – selv ikke i den svarte befolkningen.

Et liv på grensen – med og

Opp mot to hundre tusen dør årlig av AIDS

ZAMBIA ÅR 2000

De to norske frilansjournalistene – **Gunnar Kopperud** (tekst) og **Rune Eraker** (foto) har en rekke opphold bak seg i Afrika. For ti år siden besøkte de Zambia for å rapportere om aids-epidemien. Ved årsskiftet besøkte de landet på ny – med samme oppdrag.

CHIRUNDU, ZAMBIA (b-a): Lav sol over en langsom afrikansk grense og parkerte lastebiler i endeløs kø på hver side av grensebommen. Fra en nedslitt kafé kommer lyden av zambisk pop og fulle, aggressive mannsstemmer; tollklareringen kan ta dager, den som bestikker mest klareres først.

• I ZAMBIA:
GUNNAR KOPPERUD (TEKST)
OG RUNE ERAKER (FOTO)

ZAMBIA Fra et førerhus vinker en grovbygd mann til seg to av de unge kvinnene som promenerer fram og tilbake langs lastebilkøen; de ler og klatrer opp til ham; 150 kroner med kondom, 300 kroner uten. Zambia år 2000: Hver femte voksne er smittet.

Skyggene blir lengre, musikken høyere, flere og flere unge kvinner går langs lastebilene, det gløder i svart hud. En mor overlater barnet sitt til en venninne før hun klatrer opp i et førerhus, venninnen binder barnet på ryggen og går. Ved et hus vasker tre kvinner håret og stiller seg for kvelden, under et stråtak sitter en gruppe menn og drikker. Langsamt øker pulsen på den søvnige grenseposten, langsamt slipper ettermiddagen taket og lar kvelden overta, en mørk, ubønhørlig kveld.

Tyve prosent av alle voksne zambiere er nå HIV-smittet, men det er på landsbasis, et snitt. Ved grensa regner helsepersonell med at samtlige er smittet. Og fra grensebommen og lastebilkøen går smitten videre; innover i landet, sørover til afrikanske naboland. Sjåførene er ettertraktet, mange av dem lever stort på smugling, de kan betale for seg, de har råd til flere samleier hver dag.

I et hus noen timer unna prøver fire unge venninner klær mens de dovent forbereder seg på ettermiddagen, kvelden og natta. Venninene deler hus og arbeid; 60 kroner med kondom, 160 uten. De vet at de kan få bedre betalt i lastebilkøen ved grensa, men de fortrekker å bli der de er, forholdene ved grensa er spesielle.

Zambia år 2000: Åtte av ti menn innrømmer regelmessig utroskap.

Døgnåpent likhus. I Lusaka støttes en gråtende eldre kvinne ut av et sykehus, en ung gutt holder henne rundt skuldrene, fra håndleddet hans henger en hullete plastpose med eiendelene til den de nettopp har mistet. Foran en kirke kaster en ung, svartkledd kvinne seg skriken mot en likbil; inne i bilen står en hvit kiste med messingbeslag og blomster i dype, tunge farger; bak kvinnen står et taust følge.

På et likhus stelles en 17 år gammel pike, død av AIDS; kisten er klar. Hun bæres ut til det ventende grav-

Åtte av ti menn innrømmer regelmessig utroskap.



De må vente i flere dager på tollklarering. Om ettermiddagen spaserer flokker av unge kvinner langs lastebilkøen, på tilbud.



Chirundu, et grensesamfunn av utålmodige menn, raske penger, smugling, alkohol og sexhandel.

følget, et hundretalls mennesker, mange av dem i slitte klær. En gruppe menn bærer kisten mot den åpne graven, de sørgende sitter og følger den taust med øynene.

Jeg skrev om AIDS fra dette landet første gang for ti år siden, da kos-

tet det litt arbeid å finne epidemien; få ville snakke om den, de syke ble holdt inne. I dag stirrer epidemien deg i øynene overalt; fra likhuset i hovedstaden som nå holder åpent døgnnet rundt, søndag som hverdag; fra gravlundene med ferske graver, rad etter rad; fra hospitsene der de døende samles.

Jeg intervjuer en som sitter og venter på døden, det hører med, denne gangen som da, et ansikt i statistikken. For ti år siden het hun Menita, 25 år, 35 kilo, to barn, fem og syv. Mannen forlot henne da det ble klart at hun var smittet, hun bodde hos moren mens hun ventet, stolt hver gang hun klarte å mønstre initiativ nok til å gå de 20 meterne til bestemoren hus, viktig å ikke isolere seg; hun så ned mens hun fortalte meg om diareen som holdt henne våken natt etter natt og de store hvite sårene som hadde startet i munnen og langsamt vokste seg

nedover i halsen.

Denne gangen intervjuer jeg Ruth, 44 år, alene med fem barn. Også hun forteller om diaré, og om malaria; immunforsvaret er snart brutt helt ned, og hun forteller om timene i bønn til gud, om å bli hørt, om å få leve. Jeg sitter og lytter til henne og ser at noe er forandret: Menita kunne dø i visshet om at barna hennes ville bli tatt vare på av familien, den afrikanske storfamilien, Ruth må dø i uvisshet; det er ingen til å ta seg av de fem barna hennes. Hun har holdt dem i live med sykdommen sin, takket være et ernæringsprogram for AIDS-pasienter som fant fram til henne; når hun dør tar matleveransene slutt. Ingen av barna går på skole, det koster penger, ingen av barna har arbeid; tre av dem er så vidt tyve, resten er i pubertet.

Zambia år 2000: en million foreldreløse barn. (forts. s. 14)

uten kondom



En 17 år gammel pike stelles på likhuset og begravnes, død av AIDS.



Foreldreløse barn i Zambias hovedstad Lusaka, det finnes trolig titusener av dem allerede. Nå bor de hos besteforeldrene.



De tar nesten tre ganger normalpris for å ligge med en kunde uten kondom, det skjer rundt ti ganger i uken.



Tidlig behandling av hiv-positive er viktig for å unngå at infeksjoner skal utvikle seg.



Zambisk middelklasse forbereder bryllup. Middelklassen er verst rammet av aids-epidemien.

Storfamilie. På et fortau kaster en gruppe gatebarn lange skygger, en gutt forsøker å dekke ansiktet med genseren. I et fattigkvarter sitter en bestemor med 17 barnebarn rundt seg, alle 17 er hennes ansvar; foreldrene, hennes egne barn, er døde av AIDS. På en benk utenfor huset sitter bestefar og leser, et av barnebarna henter respektfullt en blyant til ham når han ber om det. På veggen inne i huset henger et oppslag: «Gi aldri opp å be.» Oppslaget forteller noe viktig om zambieres holdning til AIDS; sykdommen er Guds straffedom, og da er det bare bønn som nytter. Denne holdningen finnes fra slummen rundt hovedstaden og helt opp til presidentens kontor.

Men i mellomtiden rakner den afrikanske storfamilien, den som alltid har klart å ri av katastrofer,

ved å ta hånd om slektninger, ved å ta til seg barn. Nå driver hver eneste dag nye foreldreløse barn inn til et ødeleggende og utsatt liv på gata, hver eneste dag banker nye foreldreløse barnebarn på hos lutfattige, utslitte besteforeldre. Ressursene til den afrikanske storfamilien er i ferd med å tømmes; skolegang er det for eksempel ingen som snakker om lenger; i zambiske byer er det nå bare litt over tretti prosent av barn i skolepliktig alder som skrives inn på skolen; fattigdommen har vokst kolossalt på ti år, folk flest har ikke råd til skolepenger. Av de foreldreløse er det enda færre som skrives inn, de kommer sist i køen. Og uansett dør lærerne unna raskere enn det utdannes nye.

På et NORAD-kontor i hovedstaden lener en bistandsarbeider seg fram og sier «det finnes håp, vi har registrert nedgang i smitten; den er liten, men den er der, og vi kan ikke gi opp.»

På et hospits for døende steller en nonne et levende lik og sier «det finnes ikke håp, denne epidemien lar seg ikke stanse.»

Zambia år 2000: Opp mot to hundre tusen dør årlig av AIDS. Fortsetter det slik, snur befolkningsveksten om ti år. Da tømmes landet.

Opplysning. Men noe mer er forandret. På torget i en landsby spiller en teatergruppe; en munter, erotisk forestilling om sex, utroskap, smitte. Barna skraker av latter, kvinnene ser beskjemet men smilende ned, mennene er mutte. Skuespillerne får folk fram, får dem til å kommentere, si sin mening. Er kondomer virkelig et tegn på at en mann ligger med prostituerte?

Et annet sted vises en video om smitte og kjærlighet. Forandres følelsene dine for ektefellen seg hvis du får vite at hun eller han er smittet? Etter filmen leies barna bort og en helsearbeider tar fram en penis i plast og viser hvordan et kondom skal tres på; en gang, to ganger, tre ganger.

Dette er nytt. For ti år siden fortalte en kvinne meg at «zambisk sex foregår i stummende mørke, det er en skam å se hverandre nakne. Alle som har forsøkt å finne,

åpne og tre på et kondom i mørket vet at man skal være svært motivert for å klare det.»

Det var ikke zambiske menn da. Men det begynner de kanskje å bli?

En annen ting er også forandret: For ti år siden var debutalderen for zambiske piker 12-13 år. Det innebar at opplysningsarbeid måtte settes inn i grunnskolen, og det brøt mot rotfestede tabugrenser. Slik er det ikke i dag; nå snakkes det åpent med selv de minste om hvordan HIV smiter.

Men mye er uforandret. Fortsatt tror mange at den beste kuren for en smittet mann er å ligge med en jomfru; fortsatt praktiseres seksuell renning, det vil si at en enke eller enke-mann snarest mulig må renses seksuelt av en svoger eller svigerinne for at den avdødes ånd skal slippe taket. Og fortsatt er det ikke uvanlig for zambiske menn og kvinner å ha sex med to-tre forskjellige partnere i uka, i tillegg til den faste partneren.

Foran en kirke stanser skinnende limousiner, ut kommer zambisk middelklasse, stivpyntet. Inne i kirken underregnes en ektepakt, brudesløret dekker midtgangen, gavene bæres fram. Også dette er uforandret: For zambiere er bryllupet fortsatt et av livets høydepunkter. Men det har sneket seg inn en bismak i kvinners appetitt på ekteskap: En kone kan ikke kreve av sin mann at han bruker kondom...

På torget i en landsby spiller en teatergruppe – en munter, erotisk forestilling om sex, utroskap, smitte.



Opplysningsarbeid er en av hovedsatsingene i kampen mot HIV og AIDS, nå trekkes selv de yngste aldersgruppene inn.

notiser

Cappelen utgir ny bok om India

Cappelen har utgitt en ny bok om India, med bidrag fra en rekke norske og internasjonale India-kjennere. «Nærbilder av India» er tittelen på boka, som er redigert av Kathinka Frøystad, Eldrid Mageli og Arild Engelsen Ruud.

Boka er delt inn i tre. I den første delen ser forfatterne på hvilke bilder vi har av India i Norge, og hvilket syn inderne har av seg selv. Andre del av boka tar for seg det politiske system og lederskap i det som blir betegnet som «verdens største demokrati», mens siste bolk handler om utviklingsmuligheter og miljø.

Arbeidsgivere rapporterer ikke barnarbeid

COLOMBO: En vellykket medie-kampanje mot barnarbeid, samt voksende bevissthet på at det er ulovlig, har ført til at Sri Lankas arbeidsgivere unnlater å rapportere inn barnarbeid til myndighetene. Nær en million barn mellom fem og 17 år er involvert i en eller annen form for økonomisk aktivitet, konkluderer en fersk offisiell rapport om barnarbeid i landet.

Jayanthi Liyanage, talskvinne for UNICEF i Colombo, sier at det trolig dreier seg om langt flere barnarbeidere, men at det ville være svært vanskelig å oppdrive nøyaktige data uten samarbeid fra arbeidsgiverne. UNICEF gjennomførte en vellykket medie-kampanje i fjor, der de oppfordret publikum å si ifra til politiet om barnarbeid - deriblant husarbeid - og om misbruk av mindreårige. (IPS)

Vil bytte våpen mot symaskiner

NEW YORK: Symaskiner, sykler, skolebygg og veier viser seg å være kurante byttemidler mot geværer, granatkaster og andre typer våpen når befolkningen i krigsområder skal avvæpnes. FN støtter disse tiltakene, og generalsekretær Kofi Annan mener det er viktig at byttemidlene kommer hele lokalsamfunnet til gode. Innsamling av våpen i tidligere konfliktområder kan knyttes til humanitær hjelp og utviklingstiltak som matforsyning, boligstøtte eller arbeidsopplæring, sier han i en ny rapport om avvæpning.

Rapporten slår fast at det beste som kan skje med innleverte våpen er at de blir ødelagt. Slike tiltak medfører ikke bare at det blir skapt en tryggere situasjon, men er også et sterkt symbol på at landet har innledet en fredelig æra. (IPS)

FAKTA:

■ Norsk bistand til Zambia er på 240 millioner kroner (1998). Målt etter overføringer vil dette si at landet er vårt tredje største bistandsland dersom Jugoslavia holdes utenfor. Den norske bistanden til Zambia er i hovedsak rettet mot veiutbygging (avsluttes nå), landbruk, naturressursforvaltning, vann, utdanning, demokratisering og menneskerettigheter.

■ Bare en halv million av Zambias ti millioner innbyggere er i registrert lønnet arbeid. I Norge er to millioner av fire millioner innbyggere i registrert lønnet arbeid.

■ Kopperindustrien i nord har stått for 90 prosent av Zambias eksportinntekter, og har vært ryggraden i zambisk økonomi. Siden 70-tallet har årsproduksjonen av kopper sunket fra 700.000 tonn til 250.000 tonn, samtidig som kopperprisen er mer enn halvert.

■ Zambia har et statsbudsjett på 600 millioner dollar og en samlet utenlandsgjeld på seks milliarder dollar.

Millioner må ha mat

Den uforståelige krigen krever titusener av ofre

ADDIS ABEBA (b-a): De kjortelkledde skikkelsene gjør noen malende håndbevegelser, bøyer overkroppen flere ganger, og legger seg på kne med hodet i bakken. Mumlende stemmer fyller luften og blander seg med duften av evkalyptus utenfor byens eldste gudshus, St. Mary-kirken.

ETIOPIA - ERITREA

• I ETIOPIA: ERIK R. SELMER
De troende ber om fred. De ber for sine menn og sine sønner. Og for sine brødre, eritreerne. I nord foregår det en blodig og meningsløs krig. Titusener dør i gammeldagse slag - tilsynelatende om noen karri-ge, ørkenaktige grenseområder. I sør truer hungersnød og død. Regnet har uteblitt - det er ingen avlinger, maten har tatt slutt. Folk spiser røtter og gress.

For å unngå sulten, verver unge menn seg til krigen i nord. Siden hører ingen mer til dem.

Når de faller på slagmarken, blir de begravet der de faller. Ingen bryr seg med å bringe falne soldater tilbake til deres hjemsted. Ingen bryr seg med å underrette foreldre eller andre slektninger om hva som har skjedd med dem. Slik er den harde hverdagen i dagens Etiopia, blir vi fortalt.

Millioner må ha mat. Sju-åtte millioner mennesker trenger matvarehjelp i Etiopia, ifølge landets egen statlige kommisjon for forebygging av katastrofer, DPCC. Blant dem er 400.000 som er drevet på flukt som følge av krigen mot nabolandet Eritrea. Krigen fører naturlig nok også til lavere avlinger i krigssonen og nærliggende områder.

Men Birhane Gizan, nestleder i DPCC, mener krigen ikke har noen innvirkning på jordbruksproduksjonen. Krigen har sine egne ressurser, og de soldatene som blir tatt bort fra jordbruket, er bare en dråpe i havet i forhold til landets befolkning, forteller han oss.

Gizan forsikrer også at ingen hjelp fra utlandet går til krigen. Men han understreker at Etiopia vil stå overfor en katastrofe av dimensjoner dersom regnet uteblir ved neste regntid.

FNs matvareorganisasjon (FAO) og Verdens matvareprogram (WFP) anslår at Etiopia har nærmere 2 millioner tonn korn for lite til å kunne fø befolkningen på 60 millioner.

Tigrayiske broderfolk. Folkene på hver side av den etiopisk-eritreiske grensen er brødre. På begge sider snakkes det tigrayisk, og det etiopiske regimet under tigrayeren Meles Zenawi rekrutterer derfor fortrinnsvis soldater fra andre folkegrupper enn tigrayerne. Noen melder seg frivillig til tjeneste, andre tvangsrekrutteres. Passende alder blir stadig høyere og stadig lavere. Enda verre skal det, ifølge ryktene, være i Eritrea.

Vi har møtt etiopere som finner trøst i at dette er en krig de ikke kan tape. - Se på størrelsen på befolkningen vår, og se på Eritreas, sier de. - Vår befolkning er mange, mange ganger større. Det gir seg selv at de ikke kan slå oss.

Og slik som denne krigen til nå



Troende etiopiere ber om fred foran Addis Abebas eldste gudshus, St. Mary-kirken på Entoto-fjellet.

FOTO: ERIK SELMER

er ført, så kan det virke slik. Klassisk skyttergravskrig og slag der tusenvis av soldater står mot hverandre, og så mange tusener faller at vi ikke riktig klarer å fatte det her i vest.

Gamle venner. Dette er en krig som skaper undring. For var ikke de to landenes ledere, Meles Zenawi og Isaias Afewerki, tidligere de beste kamerater av verden? Var de ikke begge marxist-leninister, og var ikke eritreernes frigjøringskamp mot diktatoren Haile Mengistu Mariam helt avgjørende for at diktatoren ble styrtet og paraplyorganisasjonen EPRDF under Zenawis ledelse kunne innta Addis Abeba som seierherre en mai-dag i 1991?

De to lederne ble sett på som de to mest framsynte menn på Afrikas Horn, og i Vesten mente man de tilhørte en ny type afrikanske ledere som skulle gi Afrika sin renessanse.

I 1993 fikk Eritrea sin uavhengighet, forholdet mellom de to landene var tilsynelatende utmerket. Riktignok var det uenighet om hvor grensen skulle gå allerede da. Men det syntes ikke å gjøre så mye. Etiopere dro til Eritrea for å arbeide, og flere titusener eritreere bodde i Etiopia. Først da Eritrea innførte sin egen valuta i 1997, begynte man å ane at det var ugler i mosen.

Koloni-arv. Grensen var basert på gamle kolonikart som italienerne hadde laget. I mai 1998 brøt det ut kamper i et område som blir kalt Badme-triangelet, et 400 kvadratkilometer stort område. Etioperne



Sultne etiopiere venter på mat i Konso.

FOTO: ERIK SELMER

som administrerte Badme, sa eritreerne hadde invadert området, og krevde at de trakk seg tilbake. Det ville ikke Eritrea, som sa landet bare hadde rykket inn for å ta tilbake et område som tilhørte Eritrea.

Påstand stod mot påstand. I Addis Abeba sa regjeringen den ikke ville forhandle før eritreerne trakk seg ut. Eritreerne svarte det var umulig, siden landområdet tilhørte dem. Der stod man. Ingen av partene ville fire.

Observatører skjønnte ikke hvorfor partene lot det komme så langt. Etiopia og Eritrea er blant Afrikas fattigste nasjoner, og ingen av dem hadde tilsynelatende noe å vinne, i hvert fall økonomisk, på en krig.

Økonomi, ikke ørken. Etter hvert ble det klarere at krigen ikke dreide seg om 400 kvadratkilometer land.

Da Eritrea fikk sin uavhengighet, ble det sagt at Zenawi ga avkall på Etiopias adgang til havet fordi han hadde så stor takknemlighetsgjeld til Eritrea. Zenawis Tigrayfolks frigjøringsfront (TPLF) hadde utviklet seg til en uhyre effektiv kampstyrke takket være Afewerki og hans Eritreiske folks frigjøringsarmé, EPLF. Det var der de lærte å slåss. Det var der de fikk sitt utstyr.

I mange måneder før Eritreas uavhengighet hadde Zenawi og Afewerki arbeidet med en modell for økonomisk integrasjon mellom landene som ville få det best mulige ut av hvert av landenes økonomi. Eritrea skulle bli industribasen og havnene skulle bli en eksport- og importsoner. Etiopia på sin side skulle stå for jordbruksproduksjonen. Det var tanken at Etiopia skulle benytte Eritreas havner som om de var Etiopias egne.

Det ble undertegnet en omfattende avtale, som innebar tollfrihet for industri- og jordbruksprodukter og avgiftslette på kommersielle tjenester. Eritrea skulle få benytte den etiopiske valutaen, birr.

To ting skjedde: Eritreere strømmet inn i Tigre og begynte å kjøpe opp alt de kunne legge hånden på. Så eksporterte de det videre for hard valuta.

Kalkulert risiko. Vanskelighetene

begynte for alvor da Eritrea innførte sin egen valuta, nafka. Eritrea ville at bytteforholdet mellom nafka og birr skulle være én til én, men Etiopia insisterte på at all framtidig handel skulle foregå i amerikanske dollar, som begge sider hadde lite av. Det var et hardt slag for eritreerne.

Eritreas reaksjon på det de oppfattet som sabotasje av den nye valutaen var å heve import- og eksportavgiftene på varer til og fra Etiopia. Etiopia, som hadde benyttet de eritreiske havnene i Massawa og Assab, svarte med å om dirigere skip til Djibouti, som landet heretter ville benytte som hovedhavn. Det ble også startet forhandlinger med havnebyen Mombasa i Kenya.

Eritrea følte seg kvalt. De økonomiske virkningene var alvorlige. Hele 18 prosent av landets inntekter kom fra avgifter på etiopiske varer.

Det sies at Afewerki foretok en enkel politisk kalkyle. Eritrea har en sterkere nasjonal identitet, og han visste at Zenawi sto svakt internt, med stor politisk motstand fra alle andre folkegrupper enn tigrayerne. Han håpet at krigen ville føre til at Zenawi ble styrtet. Håpet var muligens også at ledere fra Etiopias to største folkegrupper, amharaene og oromoene, ville være mindre interessert i å utvikle Tigray-provinsen og mer innstilt på å benytte eritreiske havner.

Erik Selmer er journalist i Dagsavisens utenriksredaksjon. Han besøkte Etiopia i desember.

MEKLING

■ Flere forsøk er gjort for å finne en løsning på den 21 måneder gamle konflikten. Men til tross for meklings og fredsforslag fra Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU), FN, USA og Rwanda, er det ennå ikke blitt fred.

■ OAU-leder Salim Ahmed Salim sa i midten av desember at Etiopia har innvendinger av teknisk art til et forslag som OAU, FN, Algerie og USA utarbeidet i Algerie i juli i fjor.

– Våre ressurser misbrukes

Transport-trøbbel, lange dager og lav lønn for Sri Lankas arbeidere

COLOMBO (b-a): Hver dag klokka halv seks drar 64-årig Wijeyratnb til arbeid. Han er hjemme igjen tidligst femten timer seinere. Da har han brukt sju timer til reise og åtte timer til arbeid. – Det er sløsing med ressurser. Men jeg må ha et arbeid, og det er dette jeg kan, så jeg har ikke noe valg, sier han.

SRI LANKA

• I SRI LANKA: ODD IGLEBÆK

Associated Castloy er et lite smelteverk med ca 20 ansatte. Det ligger i Horona industrisone, omtrent 40 kilometer sørøst for Colombo sentrum. Smelteverket har spesialisert seg på å lage reservedeler til gamle maskiner som fortsatt er i bruk på te- og gummiplantasjene, og som det ikke lenger finnes noen leverandører av deler til.

Wijeyratnb arbeider her. Hans situasjon er neppe typisk, den er nokså ekstrem, men illustrerer de store manglene hva gjelder lokalisering av arbeidsplasser og tilbud av offentlig transport i hovedstadsområdet.

Ledige jobber. Utenfor nesten hver eneste bedriftsport i Horona henger oppslag om ledige jobber. – Det er de lange reisetidene, som gjør at vi ikke får arbeidskraft. Til tross for at vi er så nær hovedstaden, og til tross for den store arbeidsløsheten her i landet, kan vi ikke få tak på flere folk, sier Ranjan Rodrigo, smelteverkets daglige leder.

Offisielt er Sri Lankas arbeidsløshet på 12-13 prosent. Bedre transporttilbud og mer desentralisering av arbeidsplasser kunne nok ha bedret forholdene. Imens øker trafikken. Der det før var mest oksekjerrer, ser man i dag mercedeser og firehjulstrekkere som stanger i kø blant sykler og mopedder.

Lønn til å leve av? Smelteverksarbeider Wijeyratnb har ei månedslønn på ca 300 kroner, og det finnes hundretusener av industriarbeidere, offentlig ansatte eller mennesker som arbeider i servicenæringen, som ikke tjener mer. Felles for dem alle er at lønna ikke strekker til. Ingen kan fø en familie uten at de har noe jordbruk på si, og helst ett eller to familiemedlemmer som er gjestearbeidere i Midtøsten.

Det er denne virkeligheten som beskrives overalt hvor vi snakker med folk om inntekter og levekår; på teplantasjer, på mønsterbedrifter i frisonene, blant restaurantpersonalet på turisthotellene eller blant nrydningsbønder langt ute i distriktene.

– Noen inntekter må vi ha, men hva har vi for valg?, sier 25 år gamle



– Dette er en skitten jobb, fastslår Winjey Ratnb som har arbeidet 45 år i støperibransjen. Han tjener 300 kroner måneden, tilsvarende lovfestet minimumslønn.

ODD IGLEBÆK

Mala Jayasingha. Hun har elleve års skoleutdannelse, men den eneste jobben hun har kunnet finne er å pakke nøtter på en fabrikk for foredling av cashew-nøtter.

– Det eneste alternativet her er sesongarbeid i jordbruket, som betales med 100-200 kroner måneden. Det holder ikke til stort mer enn reise penger, forklarer Jayasingha.

Ikke foto av slitet. Bedriften hun arbeider i ligger i Hambatota i sør og holder til i lokaler som en gang ble finansiert av NORAD, som en del av et program for distriktsutvikling. Bedriften er meget velorganisert, men regnskapene viser oftere un-

”

Det er de lange reisetidene, som gjør at vi ikke får arbeidskraft.

Ranjan Rodrigo, daglig leder ved smelteverket Associated Castloy.

derskudd enn overskudd. Den er på papiret organisert som et kooperativ, det vi si eid av arbeiderne selv. Inne i lokalene sliter 200 kvinner på akkord. Forholdene er så lite attraktive at bedriftsledelsen har hengt opp skilt overalt om at fotografering er forbudt.

I industrisonene, som skal lokke utenlandske investorer, er det derimot lyse og flotte lokaler, men løningene er like lave som på andre fabrikk. For de utlendingene som etablerer seg er det 5-10 års skattefradrag og andre økonomiske goder. Fotografering tillates oftere, men fagorganisering er i praksis vanligvis forbudt.

Konstant uro. Arbeidslivet i Sri Lanka er preget av periodevis uro. Mange steder er det aksjoner og misnøye. Utenfor den vakre kontorbygningen til leskemiddelfirmaet Elephant House, i hjertet av Colombo, marsjerer noen hundretalls streikende arbeider fram og tilbake.

– Vi har arbeidet for firmaet i seks måneder, og nå vil vi ha fast ansettelse, sier de.

– På mange teplantasjer er det konstant uroligheter. Eierne prøver hele tida å presse mer ut av oss. Flere busker skal plantes eller plukkes, uten at de vil gi oss økonomisk kompensasjon. Derfor er det daglige sit-downs, sier Christin Antony og A. Ammavasi som representerer fag-

BISTAND TIL SRI LANKA

Samlet ODA-bistand: 2,5 mrd. kr. (1998).

Japansk bilateral bistand: 1,0 mrd. kr. (tilsvarende 40 % av samlet bistand.) (1998)

Norsk bilateral bistand: 99,6 mill. kroner (1998)

(Kilder: OECD og NORAD)

forbundet Ceylon Workers Congress på distriktskontoret i tebyen Hatton.

Hjem i kiste. I pressen uttrykker plantasjeiere frykt for at de skal få problemer med å rekruttere nok ny arbeidskraft. Ungdom på plantasjene, som vi snakker med og som har klart å skaffe seg utdannelse, gjør det klart at de ikke vil ta over de tunge og monotone jobbene etter sine foreldre.

– Hvis vi verver oss til det militære, kan vi tjene tre ganger så mye. Problemet er bare at vi kan miste livet, og at vi som tamiler kan risikere å måtte skyte på andre tamiler, forteller noen av dem.

En av deres venner kom nettopp tilbake fra fronten. Han kom i en enkel trekiste, og ble begravd for to dager siden.



Arbeiderne ved mineralvannskapet Elephant House demonstrerer med krav om faste jobber.

FOTO: ODD IGLEBÆK

FAKTA OM SRI LANKA

Befolkning: 18,5 millioner

Etnisk fordeling: 74 prosent singalesere, 18 prosent tamiler, 8 prosent andre folkegrupper. Arbeidsstyrke: Anslått til 7,0 mill. mennesker, som fordeler seg med 40 % i jordbruk, 40 % i tjenester og 20 % i industri.

Arbeidsløshet: Ca. 12 %

Krigsøkonomi gir økende ulikhet

COLOMBO (b-a): Sri Lanka har de siste 17 år vært preget av krig. Samtidig har forskjellene mellom rik og fattig økt dramatisk. Mens de lovfestede minimumslønninger har vokst med 50 prosent i perioden, er prisene mer enn doblet.

SRI LANKA

• I SRI LANKA: ODD IGLEBÆK – Mens dette landet på 1980-tallet var preget av at det ble færre fattige, var det på 1990-tallet i beste fall stagnasjon. Minst en femdel av Sri Lankas befolkning lever i dag under den offisielle fattigdomsgrensa, men tallet kan være enda høyere. Parallelt med dette er de rikere blitt rikere, og det er også blitt flere av dem, forteller Rapti Goonesekere, som er Verdensbankens landøkonom for Sri Lanka.

En del av dem som er blitt rikere er krigsentreprenørene, og en person som stadig nevnes i den sammenhengen er viseforsvarsminister Anuradda Ratwatte. Andre er politikere og personer i ledende offentlige stillinger generelt. Lønnsstatistikk viser at en kommunal direktør i dag tjener fire ganger mer enn en industriarbeider eller en teplukker. For tjue år siden tjente han bare en halv gang mer.

Krigen er viktigst. For å forklare Sri Lankas fattigdom trekker både Verdensbanken og UNDP først og fremst fram de sosial og økonomiske følgene av den 17 år lange borgerkrigen. Det blir foretatt få eller ingen investeringer i konfliktområdene. Parallelt med dette blir de offentlige tilbud, som transport, helse og utdanning stadig dårligere. Antallet helsestasjoner på Jaffna-halvøya, det tamilske kjerneområdet, er blitt redusert fra 35 i 1983 til mindre enn halvparten i dag, påpeker UNDP.

Et trekk ved konflikten er at en halv million mennesker, først og fremst tamiler, har forlatt landet. Omlag 200 000 av disse har søkt trygghet og arbeidsmuligheter i Vesten. (Parallelt med dette har mer enn en million, særlig singalesiske kvinner, vært gjestearbeidere for kortere eller lengre tid. Storparten av disse har reist til Midtøsten, hvor de jobber som hushjelpere.)

– I forhold til arbeids- og asylsøkere har mange givere i praksis hatt en samordnet avvisningspolitikk, sier OECD/DACs ekspert på Sri Lan-

ka-bistand Kenneth Bush. – I forhold til bistand og forsoning er derimot ikke noen utpreget samordning. Vi har ikke sett gjennomgripende felles krav til Sri Lankas myndigheter om større humanitære innsatser i områdene omfattet av konflikten. Heller ikke krav om at tamilsk reelt skal likestilles med singalesisk som statsspråk.

Mangler politisk vilje? – Noen givere har prøvd å stille betingelser om forsoningsarbeid, men det har dreid om mindre enkelt prosjekter. Der har ikke vært koordinerte framstøt fra store givere og/eller multilaterale organisasjoner, for eksempel i forhold til å bruke handelsrestriksjoner, slik som det gjøres i andre deler av verden, framhever han.



OECD-forsker Kenneth Bush

Et annet problem som forskere peker på er at flere givere, blant annet USA, har som overordnet mål for bistanden å tilpasse Sri Lankas økonomi til verdenshandelen. – Metoden blir dermed en nokså ensidig satsing på den private sektor, sier Bush.

Japan i startfase?

Inklusiv multilateral bistand står Japan for halvparten av all bistand til Sri Lanka, og målt per hode er Sri Lanka den største mottaker av japansk bistand. – Det er klart at japanske handelsinteresser og en generell utvikling av Sri Lankas næringsliv er viktige overordnede mål. Derfor bidrar vi også mye til å forbedre landets infrastruktur, forteller Kenji Seiyama, bistandsattasjé ved Den japanske ambassaden i Colombo.

Han tilføyer at Japan gjerne vil bidra til fred og forsoning, men at Japan er kommet svært kort på dette området. – Det tror jeg også gjelder for de fleste andre givere, tilføyer han.

Mangel på godt styresett. I forhold til fattigdomsutviklingen på Sri Lanka peker Verdensbanken også på ujevn vekst i jordbruk, og lav vekst i industrisektoren, med unntak av tekstil. Uoffisielt forklarer sentrale bistandspersoner også den negative utviklingen med økende korrupsjon blant politikere og næringslivstopper.



Arbeiderne på teplantasjene er blant de fattigste i Sri Lanka.

FOTO: ODD IGLEBÆK

20 millioner kroner til tv og internett

• CAMILLA SOLHEIM NORAD bevilger 20 millioner kroner til tv- og internettprosjekter i regi av tv-veteranen Arne Fjørtofts Worldview International Foundation (WIF). Organisasjonen har hovedkontor i Sri Lanka.

Det innebærer at den omdiskuterte og utradisjonelle eks-NRK-kjendisen får en økende del av potten til frivillige organisasjoner. Mannen bak organisasjonen som har satt opp høytalere i Burmas jungel for å kringkaste kunnskap om menneskerettigheter, satser nå på internett. Nærmere 3,4 millioner kroner skal gå til å skape en global diskusjonsgruppe på Internett der ungdommer diskuterer utvikling.



Programdirektør Gowrie Ponniah i WIF.

Talerør for ungdom. – Vi ønsker at unge mennesker skal få et sted der de kan si hva de mener om ulike utviklingsprosjekter, og så skal det bringes videre til verdens ledere, sier en entusiastisk programdirektør Gowrie Ponniah i WIF.

I løpet av det første året håper WIF at minst 100.000 personer logger seg på for å delta i diskusjonen.

For å nå lengst mulig ut, vil de oppfordre flere globale ungdomsorganisasjoner til å delta. WIF har også vært i kontakt med et stort europeisk kringkastingselskap for samarbeid.

Ponniah understreker at det ikke bare skal være debatt om «tradisjonelle utviklingsprosjekter».

Uvante utviklingsprosjekter. – Vi skal se på all menneskelig utvikling. Tradisjonell utvikling er opptatt av forskjellene mellom fattige og rike, men vi ønsker å se på kvaliteten i folks liv. Selvmord, HIV/Aids, og miljøforurensning er problemer over hele verden, ikke bare i u-land, sier programdirektøren.

Men den store utfordringen blir å få verdens ledere til å lytte til hva de unge har å si.

– Det er en komplisert prosess. Men vi ser eksempler fra privat sektor på at det er helt nødvendig å lytte til hva de unge sier, sier Ponniah.

Sakene skal stemmes over på nettet, og svaret skal vise hva de unge mener er viktige saker. Resultatet skal gis til verdens ledere.

På hovedkontoret i Sri Lanka er det fortsatt Young Asia Television (YA*TV) som er WIFs hovedprosjekt. YA*TV lager verdibaserte ungdomsprogrammer produsert på et asiatiske kulturgrunnlag. Tv-sendingene når ut til 150 millioner ungdommer i ti land.

Øst-Timors motstandsleder på norgesbesøk

Den østtimoresiske uavhengighetsforkjemperen Xanana Gusmao skal på norgesbesøk. Mannen, som for få måneder siden ble hyllet som en befrier av folkemassene på Øst-Timor, kommer til landet 16. mars. I tillegg til Oslo, vil han trolig også besøke Trondheim og Bergen.

– Hensikten med besøket er dels en politisk markering av at Norge setter pris på at Øst-Timor begynner å nærme seg selvstendighet, dels å styrke samarbeidet mellom Norge og Øst-Timor, sier Asbjørn Løvbræk ved Asia-desken i Utenriksdepartementet.

Norge har tidligere markert en tydelig interesse for å yte bistand til Øst-Timor i sin selvstendighetsprosess, blant annet gjennom signaler

som ble gitt på et giverkoordineringsmøte i Tokyo i fjor. I forhold til folketallet på Øst-Timor gir Norge allerede en relativt betydelig bistand til området. Blant prosjektene er støtte til reparasjon av veier i distriktene Ermera og Aileu i regi av UNDP, noe som blant annet vil bidra til å lette transporten av nødhjelp.

– Øst-Timor har store behov for bistand, men det er viktig å tenke seg nøye om i forhold til hva slags bistand som skal gis i overgangsfasen mellom nødhjelp og mer langsiktig bistand, sier norske Kristin Sverdrup som har vært på Øst-Timor for å kartlegge behovene, på oppdrag for UNDP.

Sverdrup nevner behov for støtte til å få plass en fungerende offentlig administrasjon og demokratiske institusjoner, yrkesopplæring, infrastruktur og helse tilbud.

– Dessuten er det på kort sikt et klart behov for å få landbruksproduksjonen opp på beina igjen, sier Sverdrup. UNDP har blant annet finansiert innkjøp av jordfresere.



Den øst-timoresiske motstandslederen Xanana Gusmao.

Fruktbart møte om forebygging

Politisk rådgiver i Utenriksdepartementet Olav Kjørven er svært fornøyd med Washington-møtet i begynnelsen av februar, der man drøftet etablering av et konsortium for forebygging av naturkatastrofer.

– Det var bred og god deltakelse fra en variert gruppe av institusjoner – private selskaper, utviklingsbanker, FN-systemet, ekspertmiljøer, sentrale frivillige organisasjoner og enkelte bilaterale givere, sier Kjørven som selv ble valgt til leder av det nye kon-

sortiets «steering committee».

Komiteen skal i første omgang satse på plass et arbeidsprogram og få i gang noen konkrete pilotprosjekter. Et av tiltakene man trolig skal arbeide med er å utvikle standarder for å bygge inn risikovurderinger i forbindelse med utbyggingsprosjekter, for eksempel ved bygging av hus, havneanlegg, motorveier og telekommunikasjoner. Forsikringsordninger mot naturkatastrofer er et annet mulig tema.

Endelig – en kvinnehistorie for Afrika

AV TORILD SKARD

LITTERATUR

Endelig har vi fått en samlet framstilling av kvinnes rolle i Afrika sør for Sahara. Mangelen på systematisk kunnskap har lenge vært et følbart problem. Etter at kvinneforskningen kom i gang på 1970-tallet, har det vært foretatt en del studier av afrikanske kvinners liv og levnet, men de har aldri vært mange, og selv om de har vært nyttige nok, har de for det meste gitt løseveit og spredt innsikt. Heller ikke den store Afrika-historien til UNESCO, som ble fullført med åtte tjukke bind i fjor etter 35 års arbeid, vier kvinnene særlig oppmerksomhet.

Andre har imidlertid gjort mer omfattende arbeid, og den franske historie-professoren Catherine Coquery-Vidrovitch ved universitetet i Paris har nå presentert på fransk og engelsk (Desjonqueres, 1994 og Westview Press, 1997) en historisk oversikt over kvinnene i det svarte Afrika i det 19. og 20. århundre, «African Women, A Modern History». Forfatteren har spesialisert seg på Afrikas historie i mange år og foretatt omfattende reiser rundt om på kontinentet. Hennes mest kjente bok handler om kontinuitet og brudd i afrikansk utvikling («Africa, endurance and change south of Sahara») og kom ut i 1985.

«Jeg har ikke villet beskrive kvinnene som sådan,» presiserer Coquery-Vidrovitch i forordet til sin nye bok, «men deres rolle som partnere og medlemmer av fellesskapet, og jeg har valgt tema som kan belyse endringene i deres stilling fra den før-koloniale tida fram til våre dager. Jeg har derfor konsentrert meg om de daglige oppgavene, skolen, arbeidsforflytningene, den økonomiske virksomheten, ekteskap, skilsmisse og seksualitet, politisk aktivitet og kreativ utvikling.»

Verket er i sannhet omfattende: det dekker ulike tidsperioder, forskjellige regioner og såvel bymessige som landlige miljø. Det er spek-

bokanmeldelse

Catherine Coquery-Vidrovitch:

«African Women, A Modern History», Desjonqueres, 1994 og Westview Press, 1997

African Women» bør være obligatorisk lesning for alle som vil fremme utvikling av kontinentet.

ket med faktiske opplysninger, men gir likevel et levende bilde av levkår og aktiviteter, ytterst sammensatt og samtidig klart.

I den førkoloniale perioden står hele spennet av tradisjonelle kvinneroller fram, i det forfatteren tar for seg bondekvinne, slavekvinne, handelskvinnene, de mektige kvinnene samt kvinneidentitet og kvinnekultur. Hun tar deretter for seg forflytningene fra bygd til by under kolonitida og bykvinnenes stilling fra kolonitida til uavhengigheten. Her fokuseres på handelskvinnene, tjenerne, de prostituerte, fabrikkkvinnene og de fattige. Endelig tar Coquery-Vidrovitch for seg kvinnene og moderniseringen gjennom skoleverket, politisk aksjon mot kolonimaktene og uavhengighetsbevegelsene, seksualitet og frigjøring.

Afrika sør for Sahara omfatter hundrevis av ulike folkeslag – anslagene varierer fra omlag 500 til 2000,

alt ettersom en regner – med forskjellig historie og tradisjoner, sosial struktur, språk og kultur. Et enkelt verk kan ikke ytre rettferdighet til alt dette, men Coquery-Vidrovitch gir et bilde av såvel mangfoldet som enkelte felles trekk.

Et hovedproblem er selvsagt mangelen på kildemateriale, som gjelder for Afrika generelt, men for kvinnene spesielt. De fleste skriftlige kilder stammer fra utlendinger: arabere fra det 10. århundre og europeere fra slutten på det 15. århundre. Det var nedtegnelser foretatt av handelsfolk, oppdagelsesreisende og politikere, som alle kom fra mannsdominerte samfunn og var primært opptatt av menn.

Så det er fortsatt svært mye vi ikke vet. Men «African Women» omfatter mye av det vi nå vet, på en systematisk og lesverdig måte. Det er en bok til å få forstand av, og den er et viktig bidrag til en bedre forståelse av mennesker og samfunn i det svarte Afrika. Den bør være obligatorisk lesning for alle som vil fremme utvikling av kontinentet.

Torild Skard er spesialrådgiver i Utenriksdepartementet og tidl. Regiondirektør for Unicef i Vest- og Sentral-Afrika.



Triste og underkuede eller glade, dominerende og smarte?



ILLUSTRASJONSFOTO: OLE BERTN FRØSHAUG

Nyttig bok om korrupsjon

bokanmeldelse

Susan Rose-Ackerman:

«Corruption and Government – Causes, Consequences and Reform», Cambridge University Press, 1999

AV ELIN MOEN

LITTERATUR

Susan Rose-Ackerman fremmer i sin bok «Corruption and Government» et syn på korrupsjon som er til å bli klok av. Hennes fokus er på forholdet mellom staten og privat sektor. Hun tar for gitt at vi lever i en verden dominert av liberaløkonomi, frie markedskrefter og privat næringsliv. Løsningen finner hun i det politiske systemet, hovedsakelig innen regjering, offentlig forvaltning og rettsvesenet og i forholdet dem imellom.

Et gjennomgående budskap er at enkeltland kan være svært forskjellige hva gjelder korrupsjon. Men i de fleste land som er plaget av omfattende korrupsjon er det nødvendig å gjennomføre reformer, strukturelle reformer av hele det politiske systemet, eller reformer begrenset til offentlig forvaltning,

Forfatteren bruker eksempler som gjør stoffet lesverdig, og gir boken praktisk anvendbarhet for utviklingssamarbeidet.

rettsvesenet eller offentlige innkjøpsordninger. I land der korrupsjonen er blitt «en del av systemet», og forvaltningen har begrenset kapasitet og stramme budsjetter, kan løsningen for eksempel være å skape enkle systemer og rutiner sammen med åpenhet («good governance»). Rose-Ackerman bruker i utstrakt grad eksempler fra forskning. Dette gjør stoffet lesverdig, og gir ideer om hvilke reformer som vil kunne lykkes i forskjellige land. Dermed får boken praktisk anvendbarhet for utviklingssamarbeidet.

Reformene, mener hun, må rettes mot de underliggende insentivene for å betale for og motta bestikkelser. Målet med reformene blir derved å skape en regjering og offentlige institusjoner som landets befolkning vil oppfatte som legitime, d.v.s. at de kan stole på at de får de tjenestene de har krav på uten å måtte betale for bestikkelser, at de blir behandlet rettferdig osv. Hun sier for eksempel at:

«A large task is to change public attitudes and to convince ordinary people that the government is serious about tackling corruption. This suggests an emphasis on reducing corruption where it is most obvious to citizens. It should

begin with services that people are entitled to obtain for free. If the service is not a basic necessity, people may accept the introduction of a user fee to substitute for bribes. A next step is the reform of corrupt systems that permit people to avoid taxes or violate laws with impunity. In those cases credible reform must start at the top. A crackdown should reach the rich and powerful. If large taxpayers are required to pay their taxes, others may be more willing to go along. Focusing only on ordinary citizens generates resentment that can undermine the entire effort.»

Forfatteren mener at ingen korrupsjon kan tolereres. De som hevder at korrupsjon kan forsvares, for eksempel i fattige land der offentlige tjenestemenn har ekstremt lave lønninger, eller under henvisning til kulturelle særtrekk, har, ifølge henne, et statisk syn på korrupsjon. Hvis korrupsjon tolereres på ett område, kan dette få ringvirkninger på andre, mener hun. Et annet argument er at korrupsjon undergraver legitimiteten til landets myndigheter, noe som er spesielt forkastelig hvis landets regjering er i ferd med å rydde opp. Om kulturelle særtrekk sier hun at «Corruption may have its roots in culture and history, but it is,

nevertheless, an economic and political problem.

Rose-Ackerman mener at privatisering av statseide bedrifter kan være viktig i kampen mot korrupsjon. Samtidig framholder hun at det å bytte ut et statsmonopol med et privat monopol i et korrupt system, fører ingen steds hen. Om demokratisk styresett mener hun at innføring av demokrati ikke alltid er ensbetydende med en utvikling i retning av å bekjempe korrupsjon. I tillegg til en demokratisk valgt regjering er det viktig med åpenhet og godt styresett i den offentlige forvaltningen, og «checks and balances» i det politiske systemet, for eksempel at lovgivende, utøvende og dømmende institusjoner er uavhengige av hverandre. Motsatt vil for eksempel en autoritær regjering som har en svak posisjon i befolkningen, kunne velge å gjennomføre reformer for å styrke sin stilling – og lykkes med dette, i alle fall delvis.

(Artikkelen er forkortet, red.)

Elin Moen er ansatt i NORADs regionavdeling.

Børsfeber i Malawi

AV LIZZIE NYIRENDA, MALAWI

Det er ikke akkurat Wall Street eller City i London, men afrikanske børser forsøker på sitt vis å skape investeringslyst og vekst i fattige lands økonomier. I Malawi åpnet landets nasjonale børs i Blantyre 1. januar 2000. De færreste skjønner egentlig helt hva som foregår på børsen, men folk har fått et inntrykk av at her er det mulig å tjene raske og store penger uten hardt fysisk arbeid. En ønskedrøm, vil nok noen ironikere si.

Selv er jeg egentlig ikke så sikker på hva børsen i Blantyre driver med. De som handler på børsen elsker å omgi seg med økonomisk fagsjargong som ikke sier oss, med erfaring fra et enkelt husholdningsbudsjett og en konstant overtrukket sjekkonto, noe som helst.

Men etter å ha travet fra kontor til kontor og spurt og gravd om alt mulig, har jeg i alle fall funnet ut at den nye børsen i Malawi driver omtrent med det samme som andre børser i verden - bare i litt mindre målestokk. Det vil si at bedrifter og privatpersoner kan kjøpe andeler (aksjer) i private og offentlige forretningsforetak, som er så store at de har blitt børsnotert.

Aksjene stiger og synker i verdi etter som hvordan markedet (aksjekjøperne) har tiltro til de børsnoterte selskapene. Aksjene stiger i et selskap med gode regnskapstall og et godt marked, og de synker i selskaper som sliter med motgang og nedgangstider. De som investerer i aksjer tjener penger når de kjøper aksjer til en lav kurs og selger til en høy. Mellomlegget går i aksjehandlerens lomme - pluss en andel til meglerne. I Malawi er det også innført en kombinert avgift og rentebelastning på 20 prosent av aksjeinvesteringene.

Så langt er alt greit, selv om jeg har problemer med å finne ut hvor pengene egentlig betales inn og ut. Da tenker jeg på de fysiske synlige pengesedlene, ikke de pengesummer som man håper å tjene - men de man faktisk har tjent og kan bruke på noe hyggelig. Det er all grunn til å tro at noen tjener penger på aksjer i Malawi. De moderne menn som jobber i aksjemiljøet har stram press i buksene, moderne, brede slips og prater konstant forretningsengelsk inn i de små mobiltelefonene sine. En slik framtoning og oppførsel må nødvendigvis ha noe med penger å gjøre.

Jeg er oppatt av at børsen i Malawi ikke bare skal gjøre noen få pratsomme menn rike, men hele det fattige landet vårt. Finanssjef Ivon Chisda ved Stock Brokers Malawi Ltd beroliger meg.

- Aksjehandelen er den raskeste måten å pumpe ny energi inn i økonomien i Malawi på. Det mest positive er at den nye børsen tiltrekker seg store mengder utenlandsk valuta

hver eneste dag, sier Chisda.

Hun frykter imidlertid ikke at utlendinger skal stikke av gårde med all profitten på børsen.

- Malawiere bosatt i landet står for over 60 prosent av handelen på børsen så langt. Det betyr at børsen har gitt en helt ny investeringslyst i Malawi, og det er svært tiltrengt i næringslivet. Faktisk er mange vanlige



Malawi har fått børs - og folk drømmer om rikdom.

FOTO: SØRVIS

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.



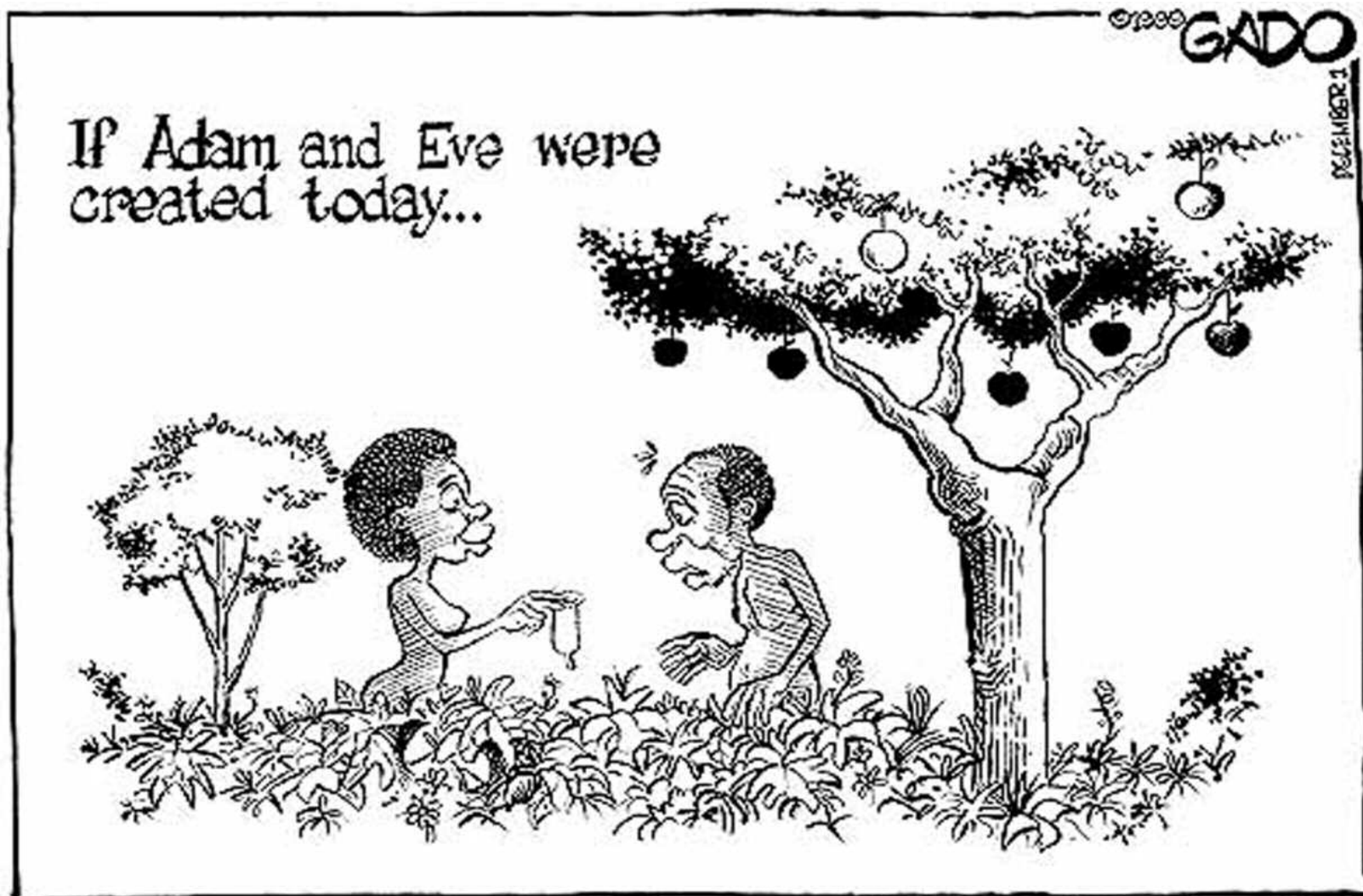
Lizzie Nyirenda er frilansjournalist i Blantyre og fast bidragsyter til Daily Times. Hun er også korrespondent for tidskriftet Mango, utgitt av Norsk Fredskorps-samband.

malawiere, med relativt beskjedne inntekter, blitt bitt av børsbasillen. De skaffer seg hver dag oppdaterte aksje- og valutakurser fra radio og aviser, og kjøper og selger på en bakgrunn av magesfølelse og kunnskap, sier Ivon Chisda.

Han gir meg et par innsidertips på kjøpet. Jeg sier at jeg skal vurdere min investeringsportefølje etter neste lønnsdag.

Børsen i Malawi er delt opp i en innenlands- og en utenlandsavdeling avhengig av om det handles i utenlandsk valuta (normalt amerikanske dollar) eller malawiske kvacha. Etter åpningen i januar var det særlig handelen i utenlandsk valuta som skjøt fart, men nå har også den lokale handelen tatt seg godt opp. Etter ukentlige oppganger på nær 50 poeng i de første ukene, har veksten flatet noe ut, men fortsatt er det jevn oppgang. Optimismen rår i finansmiljøet og småsparere har blitt småkapitalister. Så snart jeg får litt penger til overs skal også jeg kjøpe min første aksje på børsen.

Gados verden



Tanzanianeren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Subkontinent mot kaos

AV TORBJØRN FÆRØVIK

Da verden passerte seks milliarder innbyggere i oktober i fjor, ble kameralinsene rettet mot det lille barnet i Sarajevo. Seks-milliardersbarnet. Guttebarnet veide 3550 gram, og mens den nye verdensborgeren fektet og gråt, smilte moren lykkelig inn i kameralinsene.

Fra et demografisk synspunkt er imidlertid ikke Balkan spesielt interessant. Det som skjer på det indiske subkontinentet, derimot, er vel verd en tenkepause. Også India passerte i fjor høst en magisk grense. En eller annen gang i august, september eller oktober – demografene krangler fremdeles – ankom inder nummer en milliard. Begivenheten avfødte atskillig oppmerksomhet i India, mens resten av verden nøyde seg med små notiser og oppgitte sukk.

Mange har ennå ikke oppfattet at det som skjer i India, angår oss alle. I så måte kommer India i samme kategori som Kina. Landet er så stort at det må lykkes, og gjør det ikke det, vil ringvirkningene forplante seg i alle retninger.

Prognosene er skremmende: Verdensbanken tror at Indias folketall vil passere 1,2 milliarder i 2010 og 1,39 milliarder i 2025. Veksten vil ikke stanse før mot slutten av det neste hundreåret. Da vil India ha 1,9 milliarder innbyggere og være verdens folkerikeste land.

Ekspertene anser det ikke for usannsynlig at India vil være i stand til å produsere mat nok til en så stor befolkning. Det som kan fortone seg umulig i dag, kan vise seg fullt mulig i morgen. Men det vil være galt av India – og verden – å basere seg på at løsningene skal komme rekende på en fjøl en eller annen gang i framtida. Derfor må India handle nå.

Ashish Bose, lederen for Population Monitoring Centre i New Delhi, minner om at ekspertene har for vane å påstå at Jordan kan fø både to og tre ganger så mange mennesker som i dag. Hvis bare fordelingen blir bedre. Eller: Hvis bare politikerne vil.

«Jeg blir syk når jeg hører disse argumentene,» sier Bose. Han går til kjernen i problemet og svarer: «Vi kan ikke basere oss på at fordelingen blir bedre. Heller ikke på at politikerne vil. Politikerne vil ikke, og dessuten tenker de sjelden mer enn fem år framover. Befolkningens vekst, derimot, er pr. definisjon et langsiktig fenomen. Regn ikke med politikernes!»

I fjor høst fikk India en ny regjering. Regjeringen er en skjør koalisjon av mange partier; Per Borten kalte det å bære staur. Noen av partiene er konservative og hindunasjonalistiske, andre mer eller mindre sosialistiske. Svarte penger og prinsipløs kjøpslåing har brakt dem sammen. Men hvor lenge vil alliansen vare? Og med hvilken kraft vil den kunne meisle ut et ny og mer seriøs befolkningspolitikk?

Svarene blåser i vinden. India har i praksis ingen klar befolkningspolitikk. Derimot er de indiske politikerne rike på ord. På valgmøtene – og dem har det vært mange av de siste tre årene – tales det ofte i hele og halve dager. Den foreløpige rekorden ble satt på et valgmøte i Bihar i september, da en av kandidatene holdt det gående i 11 timer og 12 minutter. Ordene, det seremonielle, synes å ha blitt et mål i seg selv. Men veien til lavere fødselstall går gjen-



Artikkelforfatteren spår en vanskelig framtid for befolkningen på det indiske subkontinentet – India, Pakistan og Bangladesh.

FOTO: OLE BERNT FRØSHAUG

kronikk

nom praktisk handling. I praksis: Resolutt kamp mot fattigdommen, alfabetisering og myndiggjøring av kvinnene.

I dag lyser Indias fiasko mot verden: 36 prosent av den indiske milliarder lever under den offisielle fattigdomsgrensen, og 48 prosent er rubrisert som analfabeter. Verst stilt er kvinnene, og i delstaten Rajasthan kan bare 16 prosent av kvinnene lese og skrive. I India, som i resten av verden, er det forholdsvis enkelt å dele ut kondomer og p-piller. Og det gjøres. Men kvinner som ikke kan lese og skrive, er – når det kommer til stykket – forsvarslos.

For Jawaharlal Nehru, Indias første statsminister, var den raske veksten i folketallet aldri en kilde til hodepine. Gang på gang forsikret han at regjeringens femårsplaner ville løse problemene en gang for alle. Slik sett var han på linje med formann Mao i Kina. Men hvis planene sprakk, hva da? Det var nettopp det som skjedde. Den ene planen etter den andre gikk i vasken, og da Nehru i 1964 ble fraktet til likbålet ved Ganges, hadde de fattiges armé økt med 200 millioner. Økonomien sto i stampe.

Indira Gandhi, Nehrus datter, så det annerledes. Straks hun overtok, innledet regjeringen de første spedeforsøkene på å redusere fødselstallene – og metodene var aldri voldelige. Men så kom ulykkesåret 1975: Gandhi følte seg truet og innførte unnatakstilstand. Inn på scenen kom Sanjay Gandhi, statsministerens geskjeftige sønn. Sanjay eklærte at han ville gjøre India til en global sensasjon og et teknologisk mirakel, men i så fall måtte han få frie hender. Det demokratiske systemet var for tungrodd.

Resultatet ble tidenes styggeste steriliseringskampanje. Da kampanjen ebbet ut i 1977, hadde Sanjays drabanter rukket å sterilisere 10 millioner mennesker, de fleste under tvang.

Prognosene er skremmende: Verdensbanken tror at Indias folketall vil passere 1,2 milliarder i 2010 og 1,39 milliarder i 2025.

Fremdeles sliter India med ettervirkningene – 22 år etter. Straks unnatakstilstanden ble opphevet, fikk politikerne store problemer med å ta ord som «familieplanlegging» i sin munn. Folk var rasende og hadde mer enn nok med å slikke sine sår. 1980-tallet ble det bortkastede tiåret – sett fra familieplanleggeres synspunkt.

Nå går det bedre. Noe bedre. Fra husvegger og lyktestolper lyser regjeringens slagord «Ett barn er morsomt», og plakaten får stort sett henge i fred. Men indere flest synes ikke at ett barn er det minste morsomt. Det bør være mange, og helst bør de være gutter. Indernes lengsel etter nyfødte guttebarn har de siste årene ført til en betydelig ubalanse mellom kjønnene, og like før årtusenskiftet «mangler» India mellom 40 og 50 millioner kvinner. Moderne teknologi har gjort det mulig å oppdage kjønnnet til det ufødte liv, og viser det seg at fosteret er et jentebarn, ender svangerskapet ofte med abort. Likevel øker Indias folketall med 15 millioner i året – en tung bølge for et fattig land.

Kanskje er det riktig, slik ekspertene hevder, at India har et stort uutnyttet potensiale for matproduksjon. Likevel kan en fordobling av folketallet få alvorlige sosiale følger. India er en mosaikk av raser og religioner, der noen vokser raskere enn andre. Resultat: Rivalisering og kamp om «Lebensraum». Den umåtelig raske folkeveksten blant muslimene er bare ett eksempel. Her ulmer spenningen like under overflaten, og i det neste århundre kan det indiske subkontinentet bli hjemsoekt av tallrike konflikter med utspring i de høye fødselstallene. I verste fall kan subkontinentet komme til å oppleve betydelige folkevandringer fra fattige til bedrestilte delstater. «Nyrike» Kerala skal ikke glede seg for tidlig.

Byenes formidable vekst er et annet eksempel på de problemer som er i vente. I dag bor 300 millioner indere i byer. I løpet av de neste 25 årene vil bybefolkningen vokse til 700 millioner. «Allerede i dag er vi ute av stand til å håndtere 300 milli-

oner byboere. Så hvordan skal vi make 700 millioner i år 2025 – eller en milliard i år 2050?» spør befolkningsseksperten V. A. Panandikar i en fersk rapport.

Hvis India er ille ute, er utsiktene enda mørkere for nabolandet Pakistan. I løpet av de neste 25 årene ventes folketallet å øke fra 136 til 258 millioner. 40 prosent av innbyggerne lever i bunnløs fattigdom. Bare 38 prosent kan ifølge offisiell statistikk lese og skrive. Men direktør Zakir Ali Saidi ved Institutt for internasjonale forbindelser anslår den faktiske analfabetismen til fem-seks prosent. «Du er ikke skrivekyndig selv om du kan klore navnet ditt ned på et papir,» sier han.

I sine yngre dager var Zakir Ali Saidi general i de pakistanske hæren. I flere år kommanderte han sine soldater ved fronten i Kashmir. Da jeg møtte ham på hans kontor i Islamabad, lente han seg tilbake i skinnstolen, sukket tungt og sa: «Opprustningen og konfrontasjonen med India har sugd kraften ut av Pakistan. Penger som burde ha gått til utdanning og helse, har i stedet gått til kuler og krutt.» I mai 1998 ble nye milliarder ofret på opprustningens alter. Offerhandlingen skjedde i løpet av sekunder: I et goldt ørkenlandskap nær Iran sprengte Pakistan sine første atom-bomber.

Landet hemmes også av et annet sørgelig faktum: Nesten ingen betaler skatt. I 1997 (det siste året vi har offisielle tall for) betalte under to prosent av innbyggerne skatt. De som betalte, var for det meste fattigfolk på landsbygda. De som ikke betalte noe som helst, var landets betydelige godseierstand. Pakistan er godseierens jordiske paradiset, og i deler av landet hersker de med nesten uinnskrenket makt. Det var ikke slik han ville ha det, Muhammed Ali Jinnah. Den pakistanske nasjonens far var en talsmann for rettferdighet og omfordeling av godene, og selv om han var muslim, brant han for kvinnenes rettigheter. Som han formulerte det i en av sine store taler i 1947: «Ingen nasjon kan heve seg til storhet med mindre kvinnene får utfolde seg på lik linje med mennene.»

I dag er Pakistan muligens det land i Asia som befinner seg nærmest det totale sosiale sammenbrudd.

Finnest det lyspunkter? Ja – i Bangladesh. Landet har 128 millioner innbyggere, men vekstraten (1,03 prosent) er atskillig lavere enn i India og Pakistan. Ekspertene mener at Bangladesh ligger an til å ha «bare» 166 millioner innbyggere i 2025.

Fellesprognosen for det indiske subkontinentet er imidlertid dyster. I 2025 vil kontinentets samlede folketall ha passert 1,8 milliarder. Tar vi med småstatene i Himalaya, må vi plusse på ytterligere 60-70 millioner. Og dette er bare begynnelsen.



Torbjørn Færøvik er NRK-journalist, forfatter og historiker. Han ble i fjor tildelt Brageprisen for sin bok «India. Stevne med skjebnen» (Cappelen Forlag).

Landsbyens stolthet

AV ANETTE SKOMSØY

NEPAL

Helt fram til Ganga Ram Manandhar var 12 år kunne han verken stå eller gå på grunn av polioen som rammet han som treåring. For familien var han en byrde. Nå er han 27 år og driver sin egen elektriske forretning på tredje året. Han er blitt familiens og landsbyens store stolthet.

Ganga Ram treffer jeg i småbyen Bhaktapur, som ligger vel en halvtimes kjøretur fra hovedstaden Katmandu i Nepal. Han tar i mot meg med et stort smil, for det er ikke hver dag han får besøk av en journalist fra Norge.

Stolt viser han fram den vesle forretningen han driver, og hvor han selger alt fra CD-plater og kassetter til alle mulige radio- og tv-deler. En kunde, som ønsker å få reparert en tv-antenne, står lent over disken og diskuterer ivrig med Ganga Ram.

Det er nå tre år siden han betalte 40 000 rupees (ca. 4.500 kroner) for lokalet. I tillegg til å få litt hjelp fra familien og et lokalt CBR-senter (Community Based Rehabilitation), hadde han spart opp de fleste pengene selv. Smaken på forretningsdrift fikk han tidlig da han måtte hjelpe faren i familiens lokale tebutikk. For ikke lenge siden døde faren, og som eneste mann i familien forsørger han nå moren og fire søstre.

- Heldigvis går forretningen bra om dagen, sier Ganga Ram beskjedent.

Men han legger ikke skjul på at forretningen gikk enda bedre mens faren levde.

Ganga Ram er blitt en person med status og posisjon. Under samtalen vår dukker den ene kunden etter den andre opp. De fleste er unge menn, ikledd lærjakker, som enten kommer til beins eller på moped. Ganga Ram bærer selv en sort lærjakke, og det eneste som skiller han fra de andre er at han må støtte seg opp med krykker når han går.

- Jeg ville ikke ha vært noe uten forretningen. Da jeg var 12 år og hjalp faren min i familiebedriften, dukket det en dag opp noen fra et lokalt CBR-senter. De la merke til meg, og fortalte at de kunne hjelpe, sier han.

Som treåring ble Ganga Ram smittet av polio. Ettersom sykdommen slo rot i kroppen ble begge beina og den ene armen så svekket at han til slutt ikke var i stand til å stå eller gå. Ved å krabbe beveget han seg rundt i familiens hus. Han måtte leke med vennene sine i nærheten av hjemmet, og han kunne ikke gå på skolen.

- CBR-folkene ga meg og forel-

møter med mennesker

Skriv til oss om dine erfaringer, dine historier, dine møter med mennesker i andre kulturer. Maks. lengde cirka 70 linjer. (Bidrag som brukes blir honorert.)

Som eneste mann i familien forsørger han nå moren og fire søstre.

drene mine opplæring i hvordan beina og armen kunne styrkes. Da tilstanden min forbedret seg fulgte en operasjon og et og et halvt år med intensiv trening. En dag var jeg plutselig i stand til å gå, og jeg kunne delta i aktiviteter jeg bare hadde vært tilskuere til. Endelig kunne jeg begynne på skolen, forteller Ganga Ram.

Til tross for all treningen var Ganga Rams funksjonshemming fremdeles synlig, og han ble mobbet på skolen og av folk i lokalmiljøet. Det var da han bestemte seg for å bevise at han også var i stand til å gjøre noe.

- Hvis jeg ikke gjorde noe ville situasjon min ha blitt veldig stakkarslig. Jeg kan ikke gå like bra som andre, men hodet mitt fungerer utmerket, sier Ganga.

Da han var 15 år måtte Ganga slutte på skolen for å hjelpe faren. Samtidig holdt CBR-senteret kontakten og inspirerte han til å få opplæring i elektronikk, og da han tok initiativ til å etablere «Ganga Electronic Centre» hjalp de ham økonomisk. Nå tar han lokalbussen inn til Katmandu hver morgen klokken 06.00, før han åpner forretningen,

for å ta timer i elektronikk ved et privat institutt, og slik skal han holde på i to år. Han er glad for at pågangen av kunder til forretningen er stor, selv om arbeidsdagen ofte blir så lang som ni til elleve timer.

- Det er verdt arbeidet, for etter at jeg startet forretningen har folk forandret holdning til meg og jeg har fått større tro på meg selv. I barndommen kunne jeg ikke gjøre noe nytte for meg, og moren min behandlet meg dårlig. Nå elsker og respekterer hun meg for den jeg er, sier Ganga.

Han er optimistisk til framtiden, og hvis forretningen fortsetter å gå bra vil han kanskje utvide driften. Men aller først skal han fullføre elektronikk-kurset og få mer kunnskap. Når dette er ferdig kan han kanskje tenke seg å drive opplæring av funksjonshemmede, slik at flere får mulighet til å gjøre det samme som ham.

- Livskvaliteten til funksjonshemmede blir så mye bedre hvis de får lov til å utrette noe, sier han.

I det jeg skal forlate forretningen dukker en av søstrene opp. Hun skal passe forretningen mens han spiser lunsj. Det er ikke vanskelig å se hvem som er helten hennes: Ganga Ram.

Anette Skomsøy er informasjonsmedarbeider i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO).



- Etter at jeg startet forretningen har folk forandret holdning til meg, sier poliorammede Ganga Ram Manandhar.

FOTO: ANETTE SKOMSØY

hvem? hvor?
hva i all verden?



TEGNING: GADO

- Hvem er dette?
- Hva heter partiet til Jörg Haider?
- President Robert Mugabe led nylig et nederlag i Zimbabwe. Hvilket?
- Hvilket forhold har den kjente fredsforskeren Johan Galtung til Fredskorpset?
- Hvem utga selvbiografien «I Adams fotspor»?
- Hva er en rabbiner?
- Hvor finner vi Knossos-palasset?
- I hvilket år overtok Fidel Castro makten på Cuba?
- I hvilket land er Freetown hovedstaden?
- Hva kaller vi en vindstyrke på 30 km/s?
- Hvor er Uranus?
- Finnes det nilbor i Victoria-sjøen?
- Hva er myntenheten i Zimbabwe?
- I hvilken frivillig organisasjon er Gro Brækken leder?
- I hvilket land er Lilongwe hovedstad?
- Hvilket år invaderte Argentina Falklandsøyene?
- Hvem var Zeljko Raznatovic, bedre kjent som Arkan?
- Statsminister Kjell Magne Bondevik besøkte nylig tre land i Afrika. Hvilke?
- Denne krigen er nylig blitt kalt Afrikas første verdenskrig. Hvilken krig?
- Representanter for de stridende parter i dette landet hadde nylig fredssamtaler i Norge. Hvilket?

Svarene finner du på side 23.

NORADs nord/sør-ansvar

AV ARNFINN NYGAARD

REPLIKK

JEG SKAL IKKE SPEKULERE i hvorfor NORADs avdelingsdirektør Raymond Johansen svarer som han gjør på mitt innlegg i Bistandsaktuelt 10/99 om NORADs nord/sør-ansvar. Jeg kan bare konstatere at han ikke svarer på det spørsmålet som ble stilt. Det ville derfor vært av interesse om Johansen eller andre tok seg tid til å lese innlegget en gang til og gi et svar med mer saklig og relevant substans.

For å unngå nye misforståelser:



Arnfinn Nygaard er koordinator for ulike frivillige organisasjoner som mottar informasjonsstøtte fra NORAD.

Jeg har verken bedt om at NORAD skal «synse om verdens generelle elendighet», «kjøre personlige agendaer i arbeidstiden» eller offentlig kritisere egen virksomhet. Jeg kjenner ansvars- og arbeidsdelingen mellom UD og NORAD. I mitt innlegg viste jeg imidlertid til at et flertall i Stortingets utenrikskomité bl.a. har sagt følgende: «Et bredt og utdrettet opplysningsarbeid om grunnleggende spørsmål i nord-sør samarbeidet bør prioriteres. Dette gjelder også for opplysningsarbeid i NORADs egen regi.» Det må være en

selvfølge at føringer fra Stortingets utenrikskomité følges opp av NORAD, enten det formelle ansvaret måtte ligge hos statsråden eller i NORAD. Mitt spørsmål var derfor: hvordan mener man at Stortingets føringer blir eller bør bli fulgt opp av NORAD?

DESSUTEN er det min oppfatning at Stortingets klare føringer om at «norsk bistandspolitik må sees i en bredere nord-sør politisk sammenheng, særlig knyttet til internasjonale forhold som berører økonomi,

gjeld og handel» også bør få konsekvenser for NORAD, bl.a. ved utforming av NORADs strategi. Det burde ikke være så vanskelig for NORAD å sette egen virksomhet og strategi inn i en bredere nord-sør politisk sammenheng, uten dermed å blande seg inn i utformingen av politikken. Storting og regjering har ansvaret for politikken og denne bør selvsagt NORAD være kjent med, selv om den ligger utenfor NORADs forvaltningsområde. I den sammenheng ba jeg om en avklaring av NORADs rolle.

Bangladeshere bidrar med egne inntekter

Delta Internasjonalt KFUK-KFUM (DI) har gjennom mange år støttet utdannings tiltak hos partnere i Asia, Afrika og Midtøsten i samarbeid med YWCA og YMCA-organisasjoner. DI har hatt et samarbeid med NORAD/SIVSAM siden 1994.

Tidlig på 90-tallet ble det klart for DI at støtten til disse prosjektene hadde skapt avhengighet av fortsatt faste bidrag fra utlandet. Hvordan skulle man komme bort fra denne uheldige utviklingen?

Sammen med Bangladesh KFUK satte DI i gang et arbeid for å bryte avhengigheten. Man stilte seg spørsmålet: Hvilke behov fantes i lokalmiljøet som lokale partnere kunne imøtekomme? Ville igangsetting av tiltak for å imøtekomme disse behovene kunne gi inntekter til å dekke kostnader for utdanningstiltak som allerede var i drift – og helst også en utvidelse av disse?

I hovedstaden Dhaka var situasjonen følgende: DI støttet KFUKs friskoletilbud for fattige barn i byen. Samtidig var det et stort behov for et videregående skoletil-

bud for jenter fra middelklassen. I samarbeid med NORAD har DI finansiert etablering av Dhaka YWCA Girls' High School – en skole som gir videregående utdanning til jenter på betal-basis. Årlig elevtall er ca 1200.

Ved hjelp av de inntekter som drift av denne skolen gir, kan nå Dhaka KFUK dekke alle kostnader for sitt friskoletilbud til barn fra hovedstadens slumområder. Og elevtallet her er økt fra 150 til 300. I tillegg er Dhaka KFUK blitt en finansiell bidragsyter til nasjonalforbundet av KFUK i Bangladesh, og denne støtten fordeles til andre lokale KFUK-foreninger og deres utviklingstiltak.

For DI har dette betydning at deres midler ikke lenger er bundet til finansiering av friskolevirksomhet i Dhaka, og at de har kunnet gå inn i tilsvarende prosesser i andre lokalforeninger i KFUK i Bangladesh. Her dreier det seg om å utvide friskoletilbud på betal-basis, for derigjennom å framskaffe lokal finansiering av

NORAD informerer

friskoleprogrammer samt utvidelse av disse.

DI tror ikke de har funnet noen endelig løsning på utfordringen om finansiell bærekraft i utdanningsprosjekter. Sammen med partnere har de imidlertid klart å bryte noe av den avhengighet som har vært etablert i slike prosjekter, og samtidig bidratt til å styrke institusjonell bærekraft for noen lokale partnere.

Det ligger klare begrensninger i slike tiltak, og DIs partnere er svært bevisste på at inntektsbringende tiltak aldri må bli et mål i seg selv, men kun være ett av flere redskaper for å oppnå målsettingen om å tjene de fattigste blant de fattige. De er aldri villige til å gi prioritet til noe som kan fjerne dette som hovedmål.

Artikkelen er produsert av

NORADs avdeling for sivilt samfunn.

Kontaktpersoner: Eilert Rostrup, daglig leder,

Delta Internasjonalt KFUK-KFUM (DI)

Anne-Lise Sukke, rådgiver, NORAD/SIVSAM



300 barn i slumområdene nyter nå godt av KFUKs gratis skoletilbud.

FOTO: DI NORAD-INFORMASJON

Uansvarlig å overføre mottakeransvaret for fort!

DEBATT

AV ODDVAR SMUKKESTAD

MED STOR INTERESSE leste jeg Thor S. Larsens debattinnlegg om mottakeransvar i Bistandsaktuelt nr. 1/2000 og må si at hans erfaringer i en viss grad sammenfaller med mine egne. De fleste er enige i at mottakeransvar er et viktig prinsipp i norsk bistand. Andre donorer er opptatt av det samme men bruker isteden betegnelser som ownership/partnership osv. Uenigheten dreier seg mer om hvordan begrepet skal operasjonaliseres, hvordan mottaker skal ansvarliggjøres og ikke minst om hvor raskt dette ansvaret bør overføres.

Vi vet at de fleste mottakere av bilateral bistand er «myke stater» som den svenske utviklingsøkonomen Gunnar Myrdal kalte det, dvs. har ineffektive forvaltningssystemer og byråkratier, svake institusjoner og liten offentlig styringsevne. Derfor er institusjonsutvikling og kompetansebygging nødvendige forutsetninger for et reelt mottakeransvar. NORAD satser på dette, men det er et svært omfattende og langsiktig arbeid. Det dreier seg i virkeligheten om å effektivisere, skolere og til dels omorganisere hele den offentlige sektor. Det er derfor galt å overføre alt ansvar for planlegging, gjennomføring og evaluering av bistandstiltak til mottaker før dette arbeidet har begynt å gi resultater og det finnes en implementeringskapasitet hos mottaker som står i forhold til det komplekse arbeidet som donor overlater til sin samarbeidspartner.

Selv har jeg opplevd problemer som mottakeransvaret har skapt bl.a. i det store grunnutdanningsprogrammet (PEDPQI) som NORAD støtter i Bangladesh og hvor LINS (Lærerutdanningens Internasjonale Senter) ved Høgskolen i Oslo er konsulenter. Framdriften i programmet har vært liten bl.a. fordi regjeringen i Bangladesh ikke har kapasitet til å gjennomføre programmet i et noenlunde fornuftig tempo. Det kan selvsagt diskuteres hva et fornuftig tempo er, men dette gir seg langt på vei selv når programperioden er 5 år. En annen sak er at dette er en alt for kort tid til å gjennomføre et slikt

program på en fornuftig måte. En følge av dette er at bare en brøkdel av budsjettmidlene blitt brukt på årsbasis. Vi har opplevd tilfeller hvor utdanningsdepartementet har bønnfaldt NORAD om å ta beslutninger for å få fortgang i programmet, men hvor NORAD vegrer seg mot å gripe inn under henvisning til mottakeransvaret.

En annen side ved dette er at enkelte av NORADs innsatser er nødvendige forutsetninger for at andre donorer skal komme med sine bidrag i dette integrerte programmet. Eksempelvis har det vakt stor irritasjon hos Verdensbanken i Dacca og hos andre donorer at den nye fagplanen for lærerutdanning stadig blir forsinket og slik blir et hinder for andre donorer oppstart av sine delaktiviteter innenfor sektorprogrammet. De er også opptatt av «ownership» og mottakeransvar men gir ikke i samme grad som NORAD fra seg alle styringsmuligheter. Verdensbanken snakker stadig om «leverage» og mener med det at donorer må ha visse virkemidler i forhold til mottakerne. Dette er viktig så lenge pengene fremdeles bevilges over så korte programperioder som 5 år.

SPESIELT VIKTIG blir dette når mange donorer går sammen om sektorprogrammer slik trenden er i dag. Ut fra lesning av NORADs strategidokumenter og erfaring med ulike prosjekter vil jeg hevde at NORADs definisjon av mottakeransvar går mye lengere og i praksis har blitt overført mye raskere enn hos andre donorer. Dette skaper samarbeidsproblemer med andre givere og ikke minst forvirring hos mottaker.

Det virker utopisk å tro at stater som Bangladesh er i stand til at ta et slikt ansvar fullt ut i overskuelig framtid. Vi må derfor ha et mye lengere tidsperspektiv også på dette feltet. Mottakeransvar burde derfor være et langsiktig mål i den norske bistanden og ikke et prinsipp iverksatt med umiddelbar virkning slik det skjedde på 1990-tallet.

Oddvar Smukkestad er høgskolelektor ved u-landsstudiet ved Høgskolen i Oslo



FLYKTNINGERÅDET

Flyktningerådet er en privat, frivillig og humanitær organisasjon som har spesialisert seg på å yte nødhjelp og beskyttelse til flyktninger utenfor Norge. Organisasjonen har mer enn 60 ansatte ved hovedkontoret i Oslo, og ca. 300 medarbeidere ved prosjekter i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa. En svært viktig ressurs er beredskapsstyrkene på om lag 600 kvinner og menn som kan rykke ut med hjelp i flyktningkatastrofer på 72 timers varsel.

Flyktningerådet søker

STEDLIGE REPRESENTANTER

Til Flyktningerådet kontor i **Armenia** (Kaukasus) med tjenestested Jerevan søkes stedlig representant. Flyktningerådet har drevet prosjekter i Armenia siden 1996 og er engasjert med bygg- og rehabiliteringsprosjekter i Kotyakh og Armavir regionene i tillegg til menneskerettighetsprosjekter. Armenia har ca. 3 mill. innbyggere og et stort antall internt fordrevne og flyktninger.

Til Flyktningerådet kontor i **Georgia** (Kaukasus) med tjenestested Tbilisi søkes stedlig representant. Flyktningerådet har drevet prosjekter i Georgia siden 1994 og er engasjert med bygg- og rehabiliteringsprosjekter ved siden av psykososialt arbeid, samfunnsutvikling, menneskerettighetsundervisning, mikrokreditt og konflikt-dempende aktiviteter. Prosjektene er konsentrert i områdene Tbilisi, Kutaisi, Gori, Sør-Ossetia og Abkhasia. Georgia har ca. 4,5 mill. innbyggere og et stort antall internt fordrevne og flyktninger.

Til Flyktningerådet kontor i **Burundi** (Afrika) søkes stedlig representant. Flyktningerådet har drevet prosjekter i Burundi siden 1996. Hovedkontoret ligger i Bujumbura, de fleste av vår prosjekter foregår i provinsene Kirundo og Ngozi. Flyktningerådet driver bygg-, vann- og rehabiliteringsprosjekter ved siden av undervisning og skoleradio. Burundi har 6 mill. innbyggere og et stort antall internt fordrevne og flyktninger.

Oppgaver:

- Faglig og administrativ ledelse av programmet
- Programutvikling
- Samarbeid med sentrale og lokale myndigheter
- Kontakt og koordinering med FN og frivillige organisasjoner
- Økonomistyring
- Informasjon og rapportering

Kvalifikasjoner:

- Høyere relevant utdanning, fortrinnsvis innen samfunnsfag
- Innsikt i internasjonale spørsmål
- Erfaring med prosjektvirksomhet og internasjonalt humanitært arbeid, helst arbeid med flyktninger
- Ledererfaring
- Flytende engelsk skriftlig og muntlig, for Burundi kreves også tilsvarende kunnskaper i fransk.
- Personlig egnethet vektlegges

Stedlige representanter rapporterer til leder for avdeling for utenlandsoperasjoner ved hovedkontoret i Oslo.

Tiltredelse: Armenia 01.07.00, Georgia 01.05.00 og Burundi i løpet av høsten 2000.

Søknadsfrist: 15. mars 2000

Kontraktperioden er totalt 2 år.

Lønn: Lønnstrinn 40-50 i Statens regulativ, avhengig av kvalifikasjoner.

Opplysninger om stillingene fås ved henvendelse til Marit Backe vedrørende stillingen i Burundi, Elisabeth Settemsdal vedrørende stillingene i Kaukasus eller utenlandssjef Oddhild Günther, alle på telefon 23 10 98 00.

Søknad med attester og vitnemål sendes

Flyktningerådet, Postboks 6758 St. Olavs Plass, 0130 Oslo.

Merk søknaden: Armenia 1/U 00, Burundi 2/U 00, Georgia 3/U 00.

For øvrig informasjon om Flyktningerådet, se våre nettsider: www.nrc.no

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Kjetil Paulsen, (43) tidligere byråsjef, har overtatt som avdelingsdirektør i bistandspolitisk seksjon i Utenriksdepartementet etter Nils Haugstveit. Paulsen arbeidet sist i FN-seksjonen med forskjellige prosjekter, før han tiltrådte stillingen. Han har nærmere tjuve års fartstid i UD og har i hovedsak arbeidet med humanitær bistand, menneskerettigheter og flyktningepolitikk. Hans karriere i UD startet i FN-delegasjonen i New York hvor han jobbet med nord-sør-spørsmål. Han har blant annet hatt stilling som ambassadesekretær i Nigeria og Romania, samt vært stedlig representant for NORAD i Etiopia fra 1991 til 1994. Paulsen var leder i Oslo SV fra 1980 til -82.

Normisjon blir navnet dersom fusjonen mellom Den norske Santalmisjonen og Det norske lutherske Indremisjonsselskap går i orden. Etter planen skal de to organisasjonene fusjonere fra årsskiftet, men et endelig vedtak skal tas på ekstraordinære generalforsamlinger i de to organisasjonene i juli, skriver Vårt Land.

Hølje og Anita Haugstad Haugsjå er antatt som misjonærkandidater for Santalmisjonen med plassering i Mali. Ekteparet har siden i fjor høst vært elever ved det misjonærforberedende kurset på Gå Ut Senteret og er nå i gang med språkstudier i Frankrike før planlagt utreise til Mali på nyåret.



Steinar Sundvoll (52) er ansatt som prosjektsjef i stiftelsen Yme med tiltrødelse fra 1. april. Han kommer fra Redd Barna Alliansen der han jobbet som nødhjelpskoordinator og utreder. Han har tidligere jobbet 13 år i Flyktningrådet.



Rasmus Hansson tiltrådte som generalsekretær i WWF-Norge den 1. februar. Han er utdannet biolog, og har bakgrunn som forsker. Han har lang erfaring fra blant annet Norsk Polarinstitutt og

NORAD hvor han var leder for NORADs miljøprosjekt. Det siste året har Hansson studert internasjonal politikk og administrasjon og økonomi ved Latrobe University i Melbourne, Australia.

Tale Nesmann Berntsen er ansatt som prosjektassistent på Chr. Michelsens Institutt i 3-4 måneder, for å arbeide med prosjektet «The prospects of democracy in sub-Saharan Africa: an assessment of the institutions of governance in the region». Prosjektet er et samarbeid mellom CMI og Institutt for sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen. Hun er cand.polit. fra Institutt for Sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen. Hovedfagsoppgaven hennes handlet om politisk reform i det frankofone Afrika (Kongo, Gabon og Zaire) og doktorgradsprosjektet blir i forlengelsen av dette.

Tor Saghaug begynte som administrerende direktør og daglig leder av Rådgivende Ingeniørers Forening ANS 1. januar 2000. Han overtok stillingen etter Tom Rellsve som fortsetter i RIF som seniorrådgiver og stedfortreder for daglig leder. Saghaug kommer fra stillingen som plandirektør i Jernbaneverket og har tidligere konsentrert seg om hjemmemarkedet, men ønsker å sette fokus på og følge opp markeder for rådgiverne på den internasjonale arenaen.

Knut Roger Andersen er ansatt som leder av internasjonal avdeling i Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) fra desember 1999. Han etterfølger Olav Strand. Andersen har tidligere vært medlem av bystyret i Oslo i 8 år for Arbeiderpartiet. Han er nestleder i Én Verden, og medlem av rådet i World Federalist Movement. Han har dessuten arbeidet med Det Sørlege Afrika gjennom ANC-gruppen i Oslo/Akershus AP fra 1987, og vært medlem av VINA (samarbeidskomiteen mellom AP i Norge og Israel). Han har arbeidet med politikk på forskjellige nivåer for Arbeiderpartiet gjennom de siste 12 årene.

Mette Moberg overtok som konstituert daglig leder i FOKUS i begynnelsen av februar, etter at Turid Heiberg sluttet som daglig leder. Moberg har stillingen som kontorsjef i FOKUS. Styret i FOKUS vil lyse ut stillingen som daglig leder i løpet av mars. **Anne-Marit Hovstad** blir arbeidende styreleder i en periode framover.

Erik Kreyberg Normann (44) er valgt til ny president i UNICEF-komiteen. Normann er spesialist i barnesykdommer

og er nå ansatt som direktør for Barne- og familieetaten i Oslo kommune. Han har de siste 15 årene arbeidet med barn utsatt for mishandling og omsorgssvikt, og har i tillegg hatt en rekke administrative stillinger og tillitsverv.



Irene Sandivaris (28) har tiltrådt som prosjektkonsulent i stiftelsen Yme fra 1. februar i år. Hun har tidligere jobbet i Norges Røde Kors, Flyktningerådet og Women's World banking. Sandivaris har en bachelorgrad i statsvitenskap og en mastergrad i «nonprofit management». Irene er amerikansk og opprinnelig fra New York.

Dag Haakon Mork Ulnes som er ambassadør i Caracas Venezuela, er i tillegg utnevnt til ambassadør i Santa Fe de Bogotá (Colombia).

Brit Løvseth som er ambassadør i Kingston (Jamaica), St. John's, Castries, Basseterre, Port of Spain, Bridgetown, Kingstown og Nassau, er i tillegg utnevnt til ambassadør i St. George's (Grenada) og Port-au-Prince (Haiti)

Willum Steen, som er ambassadør i Tunis er utnevnt som ambassadør i Tripoli og Alger i tillegg.



Inge Herman Rydland, er utnevnt til spesi- alutsending (ambassaderåd) ved ambassaden i Addis Abeba (Etiopia) for to år. Rydland har arbeidet på Afrikas Horn med utviklingsspørsmål i ca 15 år. De siste fire årene som rådgiver i Resultatoppfølgingsenheten i NORAD. Han er utdannet ingeniør og har også en Masters i kommunikasjon og en dok- torgrad innen voksenopplæring og sosial utvikling.

EU vil ha tysk IMF-sjef

EU's finansministre har nominert statssekretær Caio Koch-Weser i det tyske finansdepartementet som sin kandidat til toppjobben i Det internasjonale Pengefondet (IMF). Dette forslaget kommer etter en ukes krangel mellom EU-landene om Koch-Weser ville være rett mann til jobben, melder BBC. Hans motkandidater er amerikaneren Stanley Fischer, som allerede arbeider i pengefondet og som er foreslått av mange afrikanske land - og tidligere statssekretær i det japanske finansdepartementet, Eisuke Sakakibara - også kjent som «Mr. Yen».

bistandsaktuelt

har for tiden stor pågang på leserinnlegg, kronikker og «møter med mennesker». Derfor kan ikke alle innsendte bidrag komme på trykk.

Neste bistandsaktuelt utkommer ca. 6. april

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Kenyas mangeårige president Daniel arap Moi.
2. Frihetspartiet.
3. Nei-flertall i folkeavstemningen om hans nye grunnlovsforslag.
4. Han var en av initiativtakerne.
5. Thor Heyerdahl.
6. En jødisk forstander.
7. På Kreta.
8. 1959.
9. Sierra Leone.
10. Sterk storm.
11. I verdensrommet.
12. Ja, masse.
13. Zim-dollar.
14. Redd Barna.
15. Malawi.
16. 1982.
17. Serbisk paramilitær leder.
18. Mosambik, Sør-Afrika og Nigeria.
19. Krigen i Den demokratiske republikken Kongo.
20. Colombia.

Karakterboka – fra null til 20:
Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?



FOTO: INGER A. HELDAL



FOTO: PER KR. LUNDEN



FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdenspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**, c/o Norsk Fredskorpssamband Drift A/S, boks 6747 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

VISSTE DU AT...

...et barn født i et industriland bidrar mer i form av forbruk og forurensning i løpet av sin levetid enn 30-50 barn født i utviklingslandene.

(Kilde: UNDP)



«En stygg person trøster seg selv ved å si at skjønnhet er jåleri.»

Ordtak fra igbo-folket i Nigeria.

Lokal musikk i nytt studio

DAR ES SALAAM (b-a): I en tett atmosfære, isolert fra byens bråk av filt og eggkartonger, produseres lokal og tradisjonell tanzaniansk musikk av beste lydskvalitet. Marimba Studio drives av Tanzania Music Project, og har gitt helt nye muligheter for tanzanianske musikere.

• I TANZANIA:
PER KR. LUNDEN

KULTUR-BISTAND

I en støvete gate i bydelen Ilala i Dar es Salaam ligger Tanzanias nyeste og teknisk mest avanserte lydstudio. Vi søker skyggen inn gjennom en trang dør, videre inn i en mørk gang, så av med skoa, før vi geleides inn i selve studioet: Et sparsomt belyst rom med golv og vegger kledd med grå filt og med eggkartonger i taket.

- Vi måtte spise mye egg for å få taket ferdig, sier prosjektkoordinatoren John Kitime.

Han åpner døra videre til det lille kontrollrommet med 16 spors digitalt opptaksutstyr og andre remedier som skal til for å lage avanserte musikkinnspillinger.

- Marimba er det beste studio i landet. Dessuten er vi billige, bare rundt 200 kroner i timen - med teknikker, produsent og alt som trengs, sier Kitime.

Norsk samarbeid. Men Tanzania Music Project er mye mer enn et lydstudio. Det er også et prosjekt som skal ivareta og markedsføre både tradisjonell og nyere tanzaniansk musikk - i tillegg til musikernes interesser.

Musikkprosjektet støttes av NORAD, via Strømmestiftelsen, Norsk rikskringkasting (P2) og Kirkelig Kulturverksted. En sentral pådriver i Norge har vært NRK-medarbeider og jungeltelegrafist Sigbjørn Nedland fra Kristiansand.

Plateutgivelse. Det norsk-tanzanianske samarbeidet har blant annet ført til utgivelse av plata «Tanzania», der norsk techno møter tanzaniansk taarab-musikk, samt konsertbesøk og opplæring av teknisk personell i Norge.



Gruppen Tanzrokers fra kulturbyen Bagamoyo «tar'n helt ut» i studio.

ALLE FOTO: PER KR. LUNDEN

- Samarbeidet med norske institusjoner har gitt oss økonomisk støtte til utbygging av Marimba studio. Dette studioet har hatt stor pågang av artister og grupper fra Tanzania og nabolandene, og vi har allerede tjent bra med penger til prosjektet vårt.

- Men vel så viktig som norsk pengestøtte er det å etablere en oppfatning av at musikk er viktig for et lands kultur og utvikling, og at musikere har en skikkelig opphavsrett til musikken de lager. Det har vi også lært i samarbeidet med nordmennene, sier John Kitime.



Det er viktig å fastslå at musikere har en skikkelig opphavsrett til musikken de lager.

John Kitime, koordinator for Tanzania Music Project.

Ny lov om opphavsrett. Tanzania fikk i 1999 en ny lov om opphavsrett (copyright) som kan bli et avgjørende våpen i kampen mot piratkopiert musikk, som strømmer inn over hele Tanzania og store deler av Afrika for øvrig. Loven sier nå at salg av piratkopiert musikk er et kriminelt lovbrudd (ikke som før, da det var bare et sivilt lovbrudd).

- Vi vil følge opp denne loven ved å oppsøke pirathandlerne sammen med politiet. Vi rammer neppe dem som står bak kopieringen i Singapore og andre asiatiske land, men vi kan slå til mot forhandlernettet her i Tanzania, sier John Kitime.

En femmer ekstra. Selv vil han stå bak produksjoner av lovlig solgte og produserte musikkassetter, der artist, tekstforfatter og komponist får sine rettmessige andeler av fortjeningen.

Disse kassetene vil koste rundt 15 kroner, mens dagens piratkopierede koster rundt en tier. Denne prisøkningen tror Kitime og hans kolleger at det lite kjøpekraftige markedet vil forstå og tolerere.

- Vår utfordring er å produsere god musikk med høy teknisk kvalitet. Det er vi overbeviste om at markedet vil ha. Selv om amerikansk og engelsk musikk presser på gjennom kommersiell radio, fjernsyn og kassetter, vet vi at det er stor etterspørsel etter god tanzaniansk musikk, sier produsent Salvador Ally.

Moral-sensur. Så langt har moderne

tanzaniansk musikk stort sett vært produsert av utenlandske selskaper eller av den statlige radiostasjonen Radio Tanzania (RTD). Denne stasjonen har for så vidt betydd mye for opptak og markedsføring av tanzaniansk musikk i de siste tiår, men den har også påført musikerne en mild sensur/selvsensur der en rekke tekster er blitt avvist på grunn av politisk eller moralsk ukorrekthet.

- Hos oss er det ingen sensur, men vi gir gjerne råd for å bedre den musikalske standarden. Vi vil gjerne hente det beste ut av musikkgruppene som spiller inn i Marimba studio, sier produsent Salvador Ally.

Per Kr. Lunden er redaktør og daglig leder i informasjonsbyrået Sørvis Presse & Informasjon.

FAKTA:

NORAD brukte i 1999 til sammen 50 millioner kroner til kulturformål. Av tiltak som ble forvaltet av hjemmeadministrasjonen (totalt 28 mill.kr.) anslås ca 7,3 mill. å ha gått til musikk-samarbeid i ulike land.

Støtten til musikkprosjekter i Tanzania beløp seg i 1999 til ca 2,15 mill. hvorav ca 1,6 mill.kr. til dette prosjektet. I tillegg kommer musikk-tiltak administrert av ambassadene i det enkelte land.



Marimba studio gir tanzanianske musikere nye og bedre muligheter.